

Κείμενο 1

Αναμένοντας το 6G: Τα προηγμένα συστήματα επικοινωνίας στην υπηρεσία των χρηστών

Το ακόλουθο συντομευμένο και ελαφρά διασκευασμένο άρθρο των Βασιλείου Σύρη και Γεωργίου Πολύζου, καθηγητών του Τμήματος Πληροφορικής του ΟΠΑ, δημοσιεύτηκε στο 41^ο τεύχος (Νοέμβριος-Δεκέμβριος 2021) της εφημερίδας του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών ΟΠΑ News (<https://www.aueb.gr/el/opanews/anamenontas-6g>), προσπελάστηκε στις 09.02.2022)

Με την τεχνολογία 6ης γενεάς (6th Generation – 6G) να σχεδιάζεται ήδη στα μεγάλα ερευνητικά κέντρα του πλανήτη, είναι ώριμο να πούμε ότι η επόμενη δεκαετία θα είναι μια περίοδος κατά την οποία θα δούμε τεχνολογικά «άλματα». Υπολογίζεται ότι περίπου δέκα χρόνια έχουμε μπροστά μας πριν την ολοκλήρωση των σχεδιασμών και την πλήρη εμπορική εκμετάλλευση των τεχνολογιών 6G. Βέβαια, [...], ο πλανήτης ήδη «τρέχει» προς την επόμενη Ψηφιακή Εποχή. Και οι προβλέψεις φέρνουν τη χρήση της τεχνητής νοημοσύνης πλέον σε τεράστια κλίμακα, με καινοτόμες εφαρμογές, εναέρια δίκτυα, αυτοματοποιήσεις, νέες «έξυπνες πόλεις», γρήγορες αποφάσεις κ.λπ.

Σήμερα, ξέρουμε ήδη ότι τα συστήματα επικοινωνίας 5ης γενεάς (5G) έχουν σχεδιαστεί για υψηλότερες ταχύτητες, μεγαλύτερη χωρητικότητα και χαμηλότερη καθυστέρηση, ενώ αναμένεται να πυροδοτήσουν καινοτόμες εφαρμογές στο διαδίκτυο των πραγμάτων (Internet of Things – IoT).

[...] Πέρα όμως από τις δυνατότητες επικοινωνίας του συστήματος 5G, η καθημερινότητα των χρηστών θα επηρεαστεί με την ανάπτυξη νέων καινοτόμων υπηρεσιών και έξυπνων εφαρμογών πάνω από ένα έξυπνο δίκτυο: έξυπνες πόλεις, έξυπνη γεωργία, έξυπνες εφοδιαστικές αλυσίδες, έξυπνες μεταφορές και έξυπνες κατασκευές. Επιπλέον, θα υπάρξουν πολιτιστικές εφαρμογές όπως περιηγήσεις τέχνης με εμβυθιστική εικονική πραγματικότητα (immersive virtual reality), εξ αποστάσεως ρομποτικές ιατρικές επεμβάσεις, αυτο-οδηγούμενα αυτοκίνητα που επικοινωνούν με άλλα αυτοκίνητα και υποδομές του οδικού δικτύου, αλλά και παιχνίδια επαυξημένης πραγματικότητας (augmented reality) σε εικονικούς κόσμους (metaverses) με συμμετοχή σε πραγματικό χρόνο πολλών χρηστών από διαφορετικά σημεία της Γης. Ακόμα παραπέρα, η συλλογή δεδομένων από έναν πρωτόγνωρο αριθμό αισθητήρων μπορεί να συνδυαστεί με την τεχνητή νοημοσύνη και τη στατιστική μηχανική για προγνωστική ανάλυση σε μεγάλο εύρος εφαρμογών, από τον χρηματοοικονομικό σχεδιασμό έως την πρόβλεψη καιρού και φυσικών καταστροφών.

Μαζί όμως με τις τεράστιες δυνατότητες, προκύπτουν και μεγάλα ερωτήματα, που αφορούν την εμπιστοσύνη στην πληροφορία που συλλέγεται από τεράστιο αριθμό κατανεμημένων –ως προς τη θέση, αλλά και ως προς την ιδιοκτησία– συσκευών, την προστασία της ιδιωτικότητας των χρηστών και την αξιοπιστία της επικοινωνίας ακόμα και σε περιπτώσεις έκτακτων συνθηκών και καταστροφών. Τόσο η ανάπτυξη των νέων καινοτόμων υπηρεσιών όσο και οι απαντήσεις στα ερωτήματα απαιτούν συνεργασία μηχανισμών και λειτουργικότητας στο επίπεδο των εφαρμογών και στο επίπεδο της επικοινωνίας του συστήματος 5G, αλλά και των μελλοντικών συστημάτων πέραν της 5ης γενεάς.

Κείμενο 2

ΑΝΔΡΕΑΣ ΕΜΠΕΙΡΙΚΟΣ (1901-1975)

Στροφές στροφάλων¹(απόσπασμα)

Το ποίημα «Στροφές στροφάλων», αφιερωμένο στον πατέρα του ποιητή, Λεωνίδα Εμπειρικό, εντάσσεται στη συλλογή Ενδοχώρα (1934-1937), που κυκλοφόρησε το 1945 (Αθήνα: Εκδόσεις Άγρα, 1980, σ. 100-103).

Ω υπερωκεάνειον τραγουδάς και πλέχεις
Άσπρο στο σώμα σου και κίτρινο στις τσιμινιέρες²
Διότι βαρέθηκες τα βρωμερά νερά των αγκυροβολίων
Εσύ που αγάπησες τις μακρινές σποράδες³
Εσύ που σήκωσες τα πιο ψηλά μπαϊράκια
Εσύ που πλέχεις ξέθαρρα στις πιο επικίνδυνες σπηλιάδες⁴
Χαίρε που αφέθηκες να γοητευθείς απ' τις σειρήνες
Χαίρε που δεν φοβήθηκες ποτέ τις συμπληγάδες.

Ω υπερωκεάνειον τραγουδάς και πλέχεις
Στο σέλας⁵ της θαλάσσης με τους γλάρους
Κ' είμαι σε μια καμπίνα σου όπως εσύ μεσ' στην καρ-
διά μου.

[...] Ω υπερωκεάνειον τραγουδάς και πλέχεις

¹ στρόφαλος = τμήμα κινητήρα που μετατρέπει την περιστροφική κίνηση σε ευθύγραμμη και αντίστροφα.

² τσιμινιέρα = καμινάδα, φουγάρο πλοίου.

³ σποράδες = διασκορπισμένα νησιά.

⁴ σπηλιάδες = θυελλώδεις ριπές ανέμου.

⁵ σέλας = φως, λάμψη.

Αχούν οι φόρμιγγες⁶ της άπλετης χαράς μας
Με τα σφυρίγματα του ανέμου πρύμα-πλώρα⁷
Με τα πουλιά στα σύρματα των καταρτιών
Με την ηχώ των αναμνήσεων σαν κιανοκιάλια⁸
Που τα κρατώ στα μάτια μου και βλέπω
Να πλησιάζουν τα νησιά και τα πελάγη
Να φεύγουν τα δελφίνια και τα ορτύκια
Κυνηγητές εμείς της γοητείας των ονείρων
Του προορισμού που πάει και πάει μα δεν στέκει
Όπως δεν στέκουν τα χαράματα
Όπως δεν στέκουν και τα ρίγη
Όπως δεν στέκουν και τα κύματα
Όπως δεν στέκουν κ' οι αφροί των βαποριών
Μήτε και τα τραγούδια μας για τις γυναίκες που
αγαπάμε.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1(μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Σε 50-60 λέξεις να παρουσιάσεις τα πεδία, σύμφωνα με το Κείμενο 1, όπου το σύστημα 5G θα επηρεάσει την καθημερινότητα των χρηστών.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Η τελευταία παράγραφος του Κειμένου 1 συνδέεται αντιθετικά με τις προηγούμενες. Να αποδώσεις αυτή την αντίθεση (μονάδες 6) και να εξηγήσεις τη λειτουργία της όσον αφορά τη δομή του κειμένου (μονάδες 4).

Μονάδες 10

⁶ φόρμιγγα = αρχαία κιθάρα.

⁷ πρύμα-πλώρα = από την πρύμνη στην πλώρη, από το ένα άκρο του πλοίου στο άλλο.

⁸ κιανοκιάλι = κανοκιάλι, μικρό φορητό ναυτικό τηλεσκόπιο.

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 1 οι αρθρογράφοι χρησιμοποιούν εισαγωγικά σε τρεις περιπτώσεις. Τι επιδιώκουν να πετύχουν στην καθεμία ξεχωριστά;

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 30)

Σύμφωνα με τους συντάκτες του Κειμένου 1 εκτός από τις τεράστιες δυνατότητες επικοινωνίας του συστήματος 5G, «υπάρχουν και μεγάλες προκλήσεις», τις οποίες θα πρέπει να αντιμετωπίσουμε. Μπορούμε, κατά τη γνώμη σου, να έχουμε εμπιστοσύνη σε αυτά τα νέα ψηφιακά συστήματα επικοινωνίας ή μήπως οι προκλήσεις τους είναι περισσότερες από τις δυνατότητες που προσφέρουν; Να διατυπώσεις τεκμηριωμένα την άποψή σου, αξιοποιώντας τις πληροφορίες του Κειμένου 1, σ' ένα άρθρο 350-400 λέξεων, που θα αναρτήσεις στο προσωπικό σου ιστολόγιο.

Μονάδες 30

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 20)

Να εντοπίσεις και να σχολιάσεις δύο εκφραστικά μέσα, με τα οποία δηλώνεται η συναισθηματική σύνδεση του ποιητικού υποκειμένου με το υπερωκεάνιο. Να απαντήσεις τεκμηριωμένα με αναφορές στο Κείμενο 2.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ο ποιητής αναφέρεται σε έναν προορισμό «που πάει και πάει μα δεν στέκει». Ποιος είναι, κατά τη γνώμη σου, αυτός ο προορισμός; Να τεκμηριώσεις την απάντησή σου με τρεις κειμενικές ενδείξεις (μονάδες 10) και να εκθέσεις με συντομία τα συναισθήματα που σου προκάλεσε η ανάγνωση του Κειμένου 2 (μονάδες 5). Ανάπτυξε την απάντησή σου σε 120-150 λέξεις.

Μονάδες 15

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ (ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ)

Β΄ ΤΑΞΗ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΛ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

(Επισημαίνεται ότι οι απαντήσεις που προτείνονται για τα θέματα είναι ενδεικτικές. Κάθε άλλη απάντηση, κατάλληλα τεκμηριωμένη, θεωρείται αποδεκτή)

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Σύμφωνα με το Κείμενο 1, το σύστημα 5G θα επηρεάσει την καθημερινότητα των χρηστών στα ακόλουθα πεδία:

- οι εφαρμογές στο διαδίκτυο θα έχουν υψηλότερη απόδοση,
- ο τομέας των μεταφορών και των κατασκευών θα εξελιχθεί,
- η επικοινωνία, η πρωτογενής παραγωγή, η καλλιτεχνική δημιουργία, η ιατρική, η τεχνητή νοημοσύνη, η οικονομία και η μετεωρολογία θα αναδιαμορφωθούν πλήρως.

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

- Στην τελευταία παράγραφο του Κειμένου 1 παρουσιάζονται οι ανησυχίες που δημιουργούνται από την ανάπτυξη των νέων ψηφιακών συστημάτων επικοινωνίας, σε αντίθεση με τις τεράστιες δυνατότητές τους, οι οποίες έχουν αναφερθεί στις προηγούμενες παραγράφους.
- Με αυτόν τον τρόπο οι αρθρογράφοι
 - προσεγγίζουν σφαιρικά το θέμα τους, αναφέροντας μετά τις θετικές και τις αρνητικές πλευρές των νέων ψηφιακών συστημάτων επικοινωνίας
 - προλαμβάνουν τα επιχειρήματα των επικριτών της τεχνολογίας 5G και 6G
 - καταλήγουν πειστικά στο συμπέρασμα ότι απαιτείται συνεργασία για την επωφελή χρήση αυτών των τεχνολογιών.

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

- «άλματα»: μεταφορά με την οποία τονίζεται η ραγδαία εξέλιξη της τεχνολογίας.
- «τρέχει»: προσωποποίηση του πλανήτη με δρομέα που κινείται ταχύτατα προς την επομένη ψηφιακή εξέλιξη.

- «έξυπνες πόλεις»: απόδοση στα ελληνικά του όρου «smart cities», με τον οποίο προσωποποιούνται οι πόλεις και τους αποδίδεται ο χαρακτηρισμός του ευφυούς. Μεταφορικός λόγος για να τονιστούν οι νέες ψηφιακές ιδιότητες που θα αποκτήσουν οι πόλεις προς όφελος των κατοίκων τους.

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 30)

- **Κειμενικό είδος:** Διαδικτυακό άρθρο γνώμης (αναμένεται να ακολουθηθούν τα χαρακτηριστικά στοιχεία του άρθρου γνώμης: τίτλος, αφόρμηση από επίκαιρο γεγονός στον πρόλογο, κτλ.)
- **Συντάκτης:** Ο μαθητής/η μαθήτρια
- **Αποδέκτης:** Η σχολική κοινότητα και κατ' επέκταση οποιοσδήποτε αναγνώστης του διαδικτύου
- **Ύφος λόγου:** Οικείο (χρήση α' και γ' προσώπου, προσεγμένο λεξιλόγιο)

Ενδεικτικοί άξονες της απάντησης:

Ο μαθητής/η μαθήτρια:

- Αναμένεται να αναφερθεί στα χαρακτηριστικά της νέας ψηφιακής εποχής (π.χ. ευρύτατη διάδοση της τεχνητής νοημοσύνης και της νανοτεχνολογίας, καινοτόμες εφαρμογές στο διαδίκτυο των πραγμάτων, νέες έξυπνες συσκευές, έξυπνα δίκτυα, πολύ υψηλές ταχύτητες και πολύ μεγάλη χωρητικότητα στα νέα ψηφιακά συστήματα επικοινωνίας, εφαρμογές εικονικής πραγματικότητας) και να απαντήσει τεκμηριωμένα στο ερώτημα του θέματος (μπορούμε ή όχι να έχουμε εμπιστοσύνη στα νέα ψηφιακά συστήματα επικοινωνίας;)
- Μπορεί να υποστηρίξει ότι είναι δυνατό να έχουμε εμπιστοσύνη στα νέα ψηφιακά συστήματα επικοινωνίας (5G και 6G), επειδή α) μας δίνουν πρόσβαση σε έναν νέο και θαυμαστό κόσμο απεριόριστων δυνατοτήτων, που θα βελτιώσει την καθημερινότητά μας αλλά και την ποιότητα της ζωής μας, β) συνδέονται άμεσα με την τεχνητή νοημοσύνη που θα τεθεί στην υπηρεσία της υγείας, των κατασκευών, των μεταφορών και θα προσφέρει υπηρεσίες σε εκατομμύρια ανθρώπους σε όλο τον πλανήτη, γ) η εξέλιξη και η πρόοδος είναι αναπότρεπτες, οπότε θα ήταν σοφό να τις αξιοποιήσουμε προς όφελος του ανθρώπου και κάτι τέτοιο μπορεί να επιτευχθεί, δ) οι νέες ανισότητες που ενδεχομένως θα δημιουργηθούν, μπορούν να περιοριστούν με ένα νέο κοινωνικό συμβόλαιο.
- Αντίθετα, μπορεί να θεωρήσει ότι οι προκλήσεις και τα προβλήματα που θα δημιουργήσουν τα νέα ψηφιακά συστήματα επικοινωνίας θα είναι πολύ περισσότερα από τα οφέλη τους, καθώς α) θα χαθούν πολλές θέσεις εργασίας και θα προκληθούν νέες κοινωνικές

ανισότητες, β) θα δημιουργηθούν ηθικά διλήμματα, αφού οι αλγόριθμοι θα είναι αυτοί που θα καλούνται να παίρνουν τις κρίσιμες αποφάσεις, γ) θα κινδυνεύσουν η ιδιωτικότητα και η διαφάνεια, δ) θα διευρυνθεί το χάσμα μεταξύ πλούσιων και φτωχών κρατών.

- Μπορεί να πάρει μία ενδιάμεση θέση, ότι δηλαδή υπάρχουν πολλές και αναμφισβήτητες ωφέλειες από τα νέα ψηφιακά συστήματα επικοινωνίας, αλλά ταυτόχρονα προκύπτουν και αρκετές προκλήσεις (βλ. παραπάνω), τις οποίες τα κράτη είναι αναγκαίο να υπερβούν με τη θέσπιση του κατάλληλου νομοθετικού πλαισίου.

Θετικά αξιολογούνται:

- Ένας πετυχημένος, περιεκτικός και ελκυστικός τίτλος
- Η κατάλληλη τεκμηρίωση

Αρνητικά αξιολογούνται:

- Η απουσία τίτλου ή ένας μακροσκελής ή ασαφής τίτλος
- Ένας γενικόλογος πρόλογος
- Η πληθώρα παραδειγμάτων και η έλλειψη τεκμηρίωσης
- Το προσωπικό, εξομολογητικό ύφος.

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 20)

Εκφραστικά μέσα, με τα οποία δηλώνεται η συναισθηματική σύνδεση του ποιητικού υποκειμένου με το υπερωκεάνιο:

- Προσωποποίηση του υπερωκεανίου: το ποιητικό υποκείμενο απευθύνεται στο υπερωκεάνιο σε β' ενικό πρόσωπο (π.χ. με τις επαναφορές των στ. 4-6 «εσύ που.../ εσύ που... /εσύ που»), το προσφωνεί επαναλαμβανόμενα στον πρώτο στίχο κάθε στροφής («Ω υπερωκεάνειον τραγουδάς και πλέχεις»), το χαιρετίζει με την επαναφορά των στ. 7-8 («χαίρε που... /χαίρε που...»), του αποδίδει ανθρώπινα χαρακτηριστικά και συναισθήματα («τραγουδάς», «στο σώμα σου», «βαρέθηκες», «αγάπησες», «αφέθηκες να γοητευθείς», «δεν φοβήθηκες»)
- Εικόνα και μεταφορά: «είμαι σε μια καμπίνα σου όπως εσύ μες' στην καρ-/διά μου».
- Με αυτά τα εκφραστικά μέσα αισθητοποιείται η ζωντανή παρουσία του υπερωκεανίου στη ζωή του ποιητικού υποκειμένου, το οποίο και ταυτίζεται συναισθηματικά μαζί του, γιατί του παρέχει τη δυνατότητα του ονειρικού ταξιδιού («κυνηγητές εμείς της γοητείας των ονείρων»), του ρεμβασμού («που τα κρατώ στα μάτια μου και βλέπω»), της ελευθερίας, της ευτυχίας («της άπλετης χαράς μας»), της αέναης κίνησης που ποτέ δεν σταματά («που πάει

και πάει μα δεν στέκει»), της ένωσης του παρελθόντος με το παρόν, του ονείρου με την πραγματικότητα («με την ηχώ των αναμνήσεων... και βλέπω»).

- *Αρνητικά αξιολογείται η αδυναμία σύνδεσης των γλωσσικών επιλογών με το περιεχόμενο του κειμένου, όπως και η έλλειψη παραπομπών στο ποίημα.*

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ενδεικτικοί άξονες της απάντησης:

- Το ποιητικό υποκείμενο αναφέρεται «στον προορισμό που δεν στέκει». Αυτός ο στίχος έρχεται ως επιστέγασμα των προηγούμενων («με τα σφυρίγματα του ανέμου», «με την ηχώ των αναμνήσεων», «να φεύγουν τα δελφίνια και τα ορτύκια»), όπου παρουσιάζεται η αέναη κίνηση και η συνεχής πορεία. Στη συνέχεια, ο προορισμός αισθητοποιείται με τις αναλογίες άλλων στοιχείων που επίσης «δεν στέκουν», όπως είναι «τα χαράματα», «τα ρίγη», «τα κύματα», «οι αφροί των καραβιών» και «τα τραγούδια». Όλα αυτά βρίσκονται σε ατέρμονη ροή (γεγονός που τονίζεται emphatically στους τελευταίους στίχους του ποιήματος με την επαναφορά «όπως δεν στέκουν»), γιατί συνδέονται με το «κυνήγι της γοητείας των ονείρων», δηλαδή με κάτι άπιαστο και ουτοπικό, που ενώνει τη συνειδητή πραγματικότητα με τον κόσμο του ασυνειδήτου.
- Τα συναισθήματα που προκάλεσε το ποίημα μπορεί να είναι διαφορετικά για κάθε μαθητή/μαθήτρια. Καλείται να τα αναφέρει, αιτιολογώντας τα.
 - Θα μπορούσαν να είναι θετικά και αισιόδοξα, γιατί μέσα από αυτή τη συνεχή μετατόπιση ο μαθητής/η μαθήτρια αισθάνεται, όπως και το ποιητικό υποκείμενο, ότι αποκτά νέες εμπειρίες και ανανεώνεται, επικοινωνώντας με την εξωτερική και την εσωτερική του πραγματικότητα.
 - Θα μπορούσαν να είναι αρνητικά, γιατί ο μαθητής/η μαθήτρια αισθάνεται εγκλωβισμένος/-η σε μια ατέρμονη περιδίνηση χωρίς έναν σταθερό και ασφαλή προορισμό.

Κείμενο 1

[Χαιρετισμός της Προέδρου της Δημοκρατίας]

Το κείμενο που ακολουθεί είναι ο χαιρετισμός της Προέδρου της Δημοκρατίας, κας Κατερίνας Σακελλαροπούλου, σε εκδήλωση για την Ημέρα Μνήμης Ελλήνων Εβραίων Μαρτύρων (27.01.2022).

Σήμερα, επέτειο απελευθέρωσης του Άουσβιτς, τιμάμε τη Διεθνή Ημέρα Μνήμης για τα Θύματα του Ολοκαυτώματος – του πιο αποτρόπαιου γεγονότος του 20ου αιώνα, του μεγαλύτερου εγκλήματος που διέπραξε ο άνθρωπος, του πλέον οδυνηρού τραύματος στο σώμα της Ευρώπης. Υπήρξε μια καταστροφή που υπερβαίνει τα όρια του λόγου. Μια ιδεοληπτική¹, συστηματική, ψυχρή γενοκτονία, που αφάνισε έξι εκατομμύρια Εβραίους και πολλούς άλλους συνανθρώπους μας στα κολαστήρια των ναζιστικών στρατοπέδων συγκέντρωσης και στους ματωμένους ερημότοπους της κεντρικής Ευρώπης, κάτω από τα πυρά των χιτλερικών εκτελεστικών αποσπασμάτων. Ένα έγκλημα που στιγμάτισε ανεξίτηλα όχι μόνο τον δυτικό και τον ευρωπαϊκό πολιτισμό, αλλά και την ιστορία ολόκληρης της ανθρωπότητας. Ένα αδιανόητο συμβάν, την ουσία του οποίου καμιά κοινωνικο-ιστορική ανάλυση δεν είναι σε θέση να μεταδώσει, ακριβώς γιατί είναι απόλυτα απάνθρωπο. Μια «οντολογική σφαγή», όπως το ονόμασε ο Τζωρτζ Στάινερ².

Τιμάμε παράλληλα την Ημέρα Μνήμης των Ελλήνων Μαρτύρων και Ηρώων του Ολοκαυτώματος. Για μας, τους Έλληνες, που χάσαμε δεκάδες χιλιάδες Εβραίους συμπατριώτες μας, χάνοντας ταυτόχρονα και ένα σημαντικό κομμάτι της πολυπολιτισμικής μας παράδοσης, η επέτειος επιτάσσει μνήμη και γνώση. Πρέπει η νεότερη, ιδίως, γενιά, να μάθει τι πραγματικά συνέβη στα στρατόπεδα της φρίκης, πώς ξεθεμελιώθηκε ολόκληρη σχεδόν η εβραϊκή κοινότητα της Θεσσαλονίκης, των Ιωαννίνων, της Κέρκυρας, αλλά και να εκτιμήσει τη θετική συνεισφορά κοινοτήτων, όπως η ζακυνθινή, στη σωτηρία των Εβραίων ή τους μηχανισμούς αλληλεγγύης που δημιουργήθηκαν στην Αθήνα και αλλού, αποτρέποντας την ολοκληρωτική εξάλειψη του εβραϊκού στοιχείου από την Ελλάδα.

Το Ολοκαύτωμα μάς αφορά όλους, όχι μόνον τον εβραϊκό λαό. Αποκαλύπτει, γυμνό, το πρόσωπο του κακού και θέτει σε συνεχή δοκιμασία την ηθική μας συνείδηση. Αποτίνουμε³ με δέος και συντριβή φόρο τιμής στα εκατομμύρια θύματα της ναζιστικής λαίλαπας. Το σύνθημα «Ποτέ

¹εμμονική

²Γαλλο – Αμερικανός κριτικός της λογοτεχνίας και στοχαστής

³αποδίδουμε

ξανά» μάς καλεί να θυμόμαστε ενεργά, να μετατρέπουμε τη μνήμη σε πράξη. Να καλλιεργούμε την ιστορική γνώση. Να αναστοχαζόμαστε τις αιτίες που γέννησαν τον ναζισμό, τον ρατσισμό, τον αντισημιτισμό⁴ και κάθε είδους φυλετικές, θρησκευτικές και κοινωνικές προκαταλήψεις. Να εργαζόμαστε με περισυλλογή για την αφύπνιση των συνειδήσεων και τη θωράκιση ενάντια στη ρητορική του μίσους. Να ενισχύουμε την κοινωνική φιλότητα⁵ και την αλληλεγγύη. Μόνον έτσι θα αποτραπεί η επανάληψη παρόμοιων εγκλημάτων που αμαυρώνουν⁶ τον πολιτισμό μας. Μόνον έτσι το «Ποτέ ξανά» θα αποκτήσει το πραγματικό νόημά του.

Κείμενο 2

Γιάννης Αγγελάκας (1959 –)

Σιγά μην κλάψω

Ο Γιάννης Αγγελάκας είναι τραγουδιστής, μουσικός και ποιητής, γνωστός στο ευρύ κοινό μέσα από το ροκ συγκρότημα «Τρύπες» (1983 – 2001). Το 2005 κυκλοφόρησε τον πρώτο καθαρά προσωπικό του δίσκο. Το άλμπουμ ονομάζεται «Από 'δω και πάνω», ενώ ξεχωρίζει το κομμάτι «Σιγά μην κλάψω», το οποίο στη συνέχεια θα γίνει το δημοφιλέστερο τραγούδι στη σόλο πορεία του.

Μου λεν αν φύγω από τον κύκλο θα χαθώ
στα όριά του μοναχά να γυροφέρνω.
Και πως ο κόσμος είν' ανήμερο θεριό
κι όταν δαγκώνει εγώ καλά είναι να σωπαίνω.
Κι όταν φοβούνται πως μπορεί να τρελαθώ
μου λεν να πάω κρυφά κάπου να κλάψω.
Και να θυμάμαι πως αυτό το σκηνικό
είμαι μικρός, πολύ μικρός για να τ' αλλάξω.

Μα εγώ μ' ένα άγριο περήφανο χορό
σαν αετός πάνω απ' τις λύπες θα πετάξω.
Σιγά μην κλάψω, σιγά μη φοβηθώ,
σιγά μην κλάψω, σιγά μη φοβηθώ.
Θα πάω να χτίσω μια φωλιά στον ουρανό,
θα κατεβαίνω μόνο αν θέλω να γελάσω.

⁴η συστηματική εχθρότητα προς την Εβραϊκή φυλή, που φτάνει ακόμα και σε προσπάθειες εξόντωσής της

⁵φιλία

⁶βλάπτουν

Σιγά μην κλάψω, σιγά μη φοβηθώ,
σιγά μην κλάψω, σιγά μη φοβηθώ.

Μου λεν αν φύγω πιο ψηλά θα ζαλιστώ
καλύτερα στη λάσπη εδώ μαζί τους να κυλιέμαι.
Και πως αν θέλω περισσότερα να δω,
σ' ένα καθρέφτη μοναχός μου να κοιτιέμαι.
Κι όταν φοβούνται πως μπορεί να τρελαθώ
μου λεν να πάω κρυφά κάπου να κλάψω.
Και να θυμάμαι πως αυτό το σκηνικό
είμαι μικρός πολύ μικρός για να τ' αλλάξω.

Μα εγώ μ' ένα άγριο περήφανο χορό
σαν αετός πάνω απ' τις λύπες θα πετάξω.
Σιγά μην κλάψω, σιγά μη φοβηθώ,
σιγά μην κλάψω, σιγά μη φοβηθώ.
Θα πάω να χτίσω μια φωλιά στον ουρανό,
θα κατεβαίνω μόνο αν θέλω να γελάσω.
Σιγά μην κλάψω, σιγά μη φοβηθώ,
σιγά μην κλάψω, σιγά μη φοβηθώ.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Σε ένα κείμενο 50-60 περίπου λέξεων να παραθέσεις τους τρόπους με τους οποίους, σύμφωνα με την Πρόεδρο της Δημοκρατίας, θα αποτραπεί η επανάληψη εγκλημάτων που αμαυρώνουν τον πολιτισμό μας, όπως το Ολοκαύτωμα των Εβραίων.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Στη δεύτερη παράγραφο του Κειμένου 1 («Τιμάμε παράλληλα ... την ολοκληρωτική εξάλειψη του εβραϊκού στοιχείου από την Ελλάδα.») η Πρόεδρος της Δημοκρατίας χρησιμοποιεί δύο κατηγορίες

παραδειγμάτων. Ποια είναι αυτά (μονάδες 4) και τι επιδιώκει να δείξει, κατά τη γνώμη σου, με τα συγκεκριμένα παραδείγματα (μονάδες 6);

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να επιλέξεις και να μεταφέρεις στο απαντητικό σου φύλλο τη σωστή απάντηση σε καθεμιά από τις παρακάτω προτάσεις, οι οποίες βασίζονται στο Κείμενο 1 (μια μόνο από τις τέσσερις προτεινόμενες απαντήσεις είναι σε κάθε περίπτωση ορθή):

1. «(Το Ολοκαύτωμα) Αποκαλύπτει, γυμνό, το πρόσωπο του κακού και θέτει σε συνεχή δοκιμασία την ηθική μας συνείδηση» (3^η παράγραφος): Με την προσωποποίηση ως εκφραστικό σχήμα η ομιλήτρια επιχειρεί να:

- α. ειρωνευτεί
- β. καταγγείλει το γεγονός που περιγράφει
- γ. προβληματίσει τον δέκτη για όσα αναφέρει
- δ. δημιουργήσει αίσθημα ευφορίας στον δέκτη

2. Τα εισαγωγικά στην έκφραση «οντολογική σφαγή» (1^η παράγραφος):

- α. δηλώνουν μεταφορική χρήση της γλώσσας
- β. καθιστούν πιο ρεαλιστικό και πειστικό τον αποτροπιασμό της ομιλήτριας για τον αφανισμό των Εβραίων
- γ. αποτελούν ένα σχόλιο για το Ολοκαύτωμα
- δ. είναι ένας τρόπος παράθεσης μιας έκφρασης που έχει διατυπωθεί από κάποιον άλλον

3. Η λέξη «λόγου» (1^η παράγραφος) με κριτήριο τη σημασία της στο γλωσσικό περιβάλλον της πρότασης, στην οποία ανήκει, έχει ως συνώνυμή της τη λέξη:

- α. γλώσσας
- β. λέξεων
- γ. λογικής
- δ. αιτίας

4. Η λέξη «επιτάσσει» (2^η παράγραφος) με κριτήριο τη σημασία της στο γλωσσικό περιβάλλον της πρότασης, στην οποία ανήκει, έχει ως αντώνυμή της τη λέξη:

- α. προστάζει
- β. διατάζει

γ. απαγορεύει

δ. επιβάλλει

5. Στην έκφραση «οδυνηρού τραύματος» (1^η παράγραφος), η ομιλήτρια χρησιμοποιεί τον πλεονασμό, για να εκφράσει:

α. αποτροπιασμό

β. απορία

γ. αμφισβήτηση

δ. ειρωνεία

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 30)

Ο ρατσισμός υπήρξε ανέκαθεν ένα δόγμα που χρησίμευσε ως ιδεολογικό άλλοθι για τη διάπραξη αποτρόπαιων εγκλημάτων κατά της ανθρωπότητας. Με αφορμή τον χαιρετισμό της Προέδρου της Δημοκρατίας να γράψεις ένα άρθρο (350 – 400 λέξεων) για ανάρτηση στην ενημερωτική ιστοσελίδα που επισκέπτεσαι συχνότερα, στο οποίο θα παρουσιάζεις την άποψή σου σχετικά με τον ρόλο της οικογένειας και του σχολείου στη διαχείριση της διαφορετικότητας.

Μονάδες 30

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 20)

Να καταγράψεις δύο (2) γλωσσικές επιλογές με τις οποίες το πρόσωπο του τραγουδιού στο Κείμενο 2 μάς μεταφέρει στον κόσμο του και να σχολιάσεις τη λειτουργία τους.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Στους στίχους του τραγουδιού ο «χώρος» του κύκλου στην αρχή (*«Μου λεν αν φύγω από τον κύκλο θα χαθώ»*) λειτουργεί αντιθετικά με τον «χώρο» του ουρανού στο τέλος του τραγουδιού (*«Θα πάω να χτίσω μια φωλιά στον ουρανό»*). Τι μπορεί να σημαίνει για σένα αυτή η αντίθεση σε συνάρτηση με τους υπόλοιπους στίχους του τραγουδιού; Ποια στάση ζωής υπαγορεύει (120 – 150 λέξεις);

Μονάδες 15

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ (ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ)

Β΄ ΤΑΞΗ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΛ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

(Επισημαίνεται ότι οι απαντήσεις που προτείνονται για τα θέματα είναι ενδεικτικές. Κάθε άλλη απάντηση, κατάλληλα τεκμηριωμένη, θεωρείται αποδεκτή)

ΘΕΜΑ 1 (Μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (Μονάδες 10)

Σύμφωνα με την Πρόεδρο της Δημοκρατίας, η επανάληψη εγκλημάτων που αμαυρώνουν τον πολιτισμό μας μπορεί να αποτραπεί:

- κάνοντας πράξη το σύνθημα «Ποτέ ξανά»,
- καλλιεργώντας την ιστορική γνώση,
- επανεξετάζοντας τις αιτίες που γέννησαν τις κάθε είδους προκαταλήψεις,
- αφυπνίζοντας τις συνειδήσεις και αποτρέποντας με αυτόν τον τρόπο τη ρητορική του μίσους,
- ενισχύοντας το πνεύμα αλληλεγγύης.

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Παραδείγματα: α. ο αφανισμός της ελληνικής εβραϊκής κοινότητας («πώς ξεθεμελιώθηκε ολόκληρη σχεδόν η εβραϊκή κοινότητα της Θεσσαλονίκης, των Ιωαννίνων, της Κέρκυρας») και β. η θετική συνεισφορά κοινοτήτων («όπως η ζακυνθινή ... στην Αθήνα και αλλού»).

Με τα παραπάνω παραδείγματα η ομιλήτρια έχει την πρόθεση να αναδείξει το νόημα της έκφρασης «μνήμη και γνώση» της Ιστορίας από τη νεότερη γενιά. Για την Πρόεδρο της Δημοκρατίας, είναι απαραίτητο η νέα γενιά να θυμάται και να γνωρίζει τα δύο «πρόσωπα» των ιστορικών γεγονότων: αυτό των στρατοπέδων συγκέντρωσης, αλλά και εκείνο της ανθρωπιάς, προκειμένου να επιλέγει σταθερά και πάντα το δεύτερο.

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

1 – β

2 – δ

3 – γ

4 – γ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 30)

Ενδεικτικός τίτλος άρθρου: «Όλοι διαφορετικοί, όλοι άνθρωποι»

Θέση: Η απορριπτική στάση της κοινωνίας απέναντι στη διαφορετικότητα. Ο/η μαθητής/-τρια δύναται να δώσει παραδείγματα από την καθημερινή ζωή που αποτελούν μορφές διαφορετικότητας, όπως:

- άτομα με αναπηρία,
- άτομα διαφορετικής φυλής, γλώσσας, θρησκείας, πολιτικών ή άλλων πεποιθήσεων, κοινωνικής προέλευσης ή οικονομικής κατάστασης,
- άτομα με διαφορετικό σεξουαλικό προσανατολισμό,
- άτομα που έχουν διαφορετικό τρόπο ένδυσης ή διαφορετικές μουσικές προτιμήσεις

Ενδεικτική τεκμηρίωση του κύριου προβληματισμού του θέματος:

- Ο ρόλος της οικογένειας για την αντιμετώπιση του φαινομένου:
 - ο παραδειγματική στάση οικογένειας: σεβασμός στον συνάνθρωπο, προκειμένου να καλλιεργηθούν στα παιδιά ήθος, αξίες και δεξιότητες, για να υπερασπίζονται τα ανθρώπινα δικαιώματα,
 - ο σεβασμός των παιδιών και αποδοχή των απόψεών τους, ακόμα κι αν αυτές είναι διαφορετικές από εκείνες των γονιών,
 - ο καλλιέργεια της ενσυναίσθησης.
- Ο ρόλος του σχολείου για την αντιμετώπιση του φαινομένου:
 - ο καλλιέργεια σεβασμού στην ανθρώπινη προσωπικότητα,
 - ο πρόγραμμα σπουδών με διδακτικά αντικείμενα που να καλλιεργούν στους μαθητές αξίες, όπως τη δικαιοσύνη, την ισότητα, την αλληλεγγύη, τα δημοκρατικά ήθη και τα ανθρωπιστικά ιδεώδη,
 - ο διοργάνωση δράσεων και εκδηλώσεων ευαισθητοποίησης και ενημέρωσης των μαθητών και της κοινωνίας για την αντιμετώπιση του ρατσισμού και την αποδοχή της διαφορετικότητας.

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 20)

Το ποιητικό υποκείμενο μεταφέρει προσωπικές εμπειρίες και βιώματα μέσα από τη χρήση του α' ενικού προσώπου («Μα εγώ μ' ένα άγριο περήφανο χορό/σαν αετός πάνω απ' τις λύπες θα πετάξω» κ.ά.), που χρησιμοποιείται αντιθετικά προς το γ' πληθυντικό πρόσωπο («μου λεν» κ. ά.),

για να οριοθετήσει πιο έντονα τον κόσμο του. Μια άλλη γλωσσική επιλογή με την οποία επιτυγχάνεται η αμεσότητα στο κείμενο είναι η χρήση λέξεων με χαρακτήρα προφορικότητας, όπως καθημερινές ή λαϊκές εκφράσεις («Σιγά μην κλάψω, σιγά μη φοβηθώ»).

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Στους πρώτους στίχους, αποτυπώνεται η εικόνα ενός ανθρώπου που τον συμβουλεύουν να περπατάει μέσα στα όρια ενός – φτιαγμένου από άλλους – κύκλου, με τον κίνδυνο να χαθεί, αν τους παρακούσει. Αυτός ο κλειστός «χώρος» του κύκλου και ο περιοριστικός του χαρακτήρας έρχεται σε πλήρη αντίθεση με την απόφαση του υποκειμένου στο τέλος του τραγουδιού να μεταβεί στον ανοιχτό και ελεύθερο «χώρο» του ουρανού, για να χτίσει μια φωλιά και να κινείται χωρίς δεσμεύσεις, όπως κάνουν τα πουλιά. Το «Σιγά μην κλάψω» αφορά το τώρα, αλλά και το πάντα, ενώ ταυτόχρονα αποτελεί σύνθημα αφύπνισης ενάντια σε κάθε προσπάθεια ελέγχου της σκέψης. Ιδιαίτερα εμείς οι νέοι, με την ορμή και την επαναστατικότητα που μας χαρακτηρίζουν, τη διάθεση αμφισβήτησης και την τάση για οτιδήποτε καινούργιο, αποτελούμε την ηλικιακή κατηγορία που επιδιώκει να ορθώνει ανάστημα ενάντια σε προκαταλήψεις και πρακτικές που κρατούν την κοινωνία δέσμια οπισθοδρομικών αντιλήψεων και ρατσιστικών συμπεριφορών.

Κείμενο 1

Ο ρόλος των γονέων στις επαγγελματικές επιλογές των παιδιών τους

Απόσπασμα από κείμενο του Θεόδωρου Κατσάνεβα, καθηγητή της οικονομικής της εργασίας, της διοίκησης ανθρώπινων πόρων και του επαγγελματικού προσανατολισμού στο Πανεπιστήμιο Πειραιώς. Δημοσιεύτηκε στις 05/01/2018 στο Flash News.gr, έναν ενημερωτικό ιστότοπο της Κρήτης. Πηγή: <https://flashnews.gr/post/338201/o-rol-os-twn-gonewn-stis-epaggelmatikes-epiloges-twn-paidiwn-toys>

Οι γονείς **διαδραματίζουν** έναν αποφασιστικό ρόλο στην **κρίσιμη** απόφαση των παιδιών τους για την επιλογή των σπουδών και της επαγγελματικής τους καριέρας. [...] Γενικότερα, πολλοί γονείς στη χώρα μας είναι γνωστό ότι **διακρίνονται** για μια μάλλον υπερπροστατευτική συμπεριφορά απέναντι στα παιδιά τους. Αυτό, αν και **μεταστρέφεται** τα τελευταία χρόνια, οφείλεται κυρίως σε παραδοσιακές αντιλήψεις και συμπεριφορές που **εμπεριέχονται** στα εθνολογικά, πολιτισμικά και κοινωνικά δεδομένα της χώρας μας.

Δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις που οι γονείς επιχειρούν να επιβάλουν στα παιδιά τους τις δικές τους επιθυμίες ή και απωθημένα, όσον αφορά τις σπουδές και το επάγγελμα που αυτά θα ακολουθήσουν. Πολλοί νέοι ή νέες πιέζονται υπέρμετρα για να σπουδάσουν μια από τις επιστήμες που θεωρούνται ότι αποτελούν το εισιτήριο για κοινωνική και οικονομική άνοδο, όπως γιατρός, μηχανικός, δικηγόρος κτλ. Άλλες φορές, η μητέρα ή ο πατέρας, που για κάποιο λόγο δεν έγιναν γιατροί ή κάποιο επάγγελμα με θεωρούμενο υψηλό κοινωνικό κύρος και εισοδηματικές προσδοκίες, πιέζουν τα παιδιά τους να ακολουθήσουν παρόμοιες σπουδές, κυρίως γιατί αυτό αποτελεί μια προσωπική τους ανεκπλήρωτη επιδίωξη. [...]

Όμως, στη σημερινή εποχή, πολύ συχνά αυτού του τύπου η πίεση έχει το ακριβώς αντίθετο αποτέλεσμα από το επιδιωκόμενο. Οι νέοι πολύ συχνά λειτουργούν αρνητικά ή και ανατρεπτικά απέναντι στις παλαιότερες γενιές και ιδιαίτερα απέναντι σε γονείς με υπερπροστατευτική συμπεριφορά. Ενώ πολλές φορές οι γονείς μπορεί και να έχουν δίκιο όταν επιμένουν για την επιλογή μιας ορισμένης καριέρας για τα παιδιά τους, το χάνουν εξαιτίας του επίμονου και πατερναλιστικού τρόπου με τον οποίο θέλουν να την επιβάλουν. [...]

Χειρότερη ακόμη είναι η περίπτωση όπου τα παιδιά τελικά αποδέχονται τις επίμονες απαιτήσεις των γονιών τους και ακολουθούν σπουδές που τα οδηγούν σε επαγγέλματα τα οποία είτε δεν τους ταιριάζουν είτε έχουν ιδιαίτερα αρνητικές εργασιακές προοπτικές. Τότε τους αναμένουν δυσάρεστες εργασιακές περιπέτειες και αποτυχίες, για τις οποίες την καθοριστική ευθύνη φέρουν φυσικά οι γονείς. Σε άλλες πάλι περιπτώσεις, ορισμένοι νέοι ή νέες με ισχυρή προσωπικότητα και επίμονο χαρακτήρα επιλέγουν ένα δρόμο σπουδών και επαγγέλματος με δική τους προσωπική ευθύνη. Στην περίπτωση που η επιλογή αυτή δεν είναι προϊόν προσωπικού πείσματος, αλλά στηρίζεται σε αυτογνωσία των προσωπικών δυνατοτήτων, ταλέντων και επιθυμιών, τότε οι γονείς δεν μπορούν παρά να αποδεχτούν την επιλογή αυτή, ακόμη και όταν το μελλοντικό εργασιακό περιβάλλον εμφανίζεται ιδιαίτερα δυσοίωνο και ανταγωνιστικό. [...]

Κείμενο 2

Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης (1851-1911)

Βαρδιάνος¹ στα σπόρκα²

Το παρακάτω απόσπασμα προέρχεται από το διήγημα του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη «Βαρδιάνος στα σπόρκα»(1893). Στο διήγημα αυτό η γρια-Σκεύω μεταμφιέζεται σε άντρα και γίνεται φύλακας στα μολυσμένα από τη χολέρα καράβια, προκειμένου να σώσει το γιό της (Βαρδιάνος στα σπόρκα και άλλα διηγήματα, Εκδόσεις Εστία, 2009).

Τέλος, ήλθετο 1865, και η χολέρα εκομίσθη³το θέρος εις την ανατολικήν Ευρώπην, πιθανώς, όπως πάντοτε, δια των μουσουλμάνων προσκυνητών της Μέκκας. [...]

Εναντίον της χολέρας του 1865 διετάχθησαν εν Ελλάδι μακράι καὶ αυστηραὶ καθάρσεις. Τότε τα νεόκτιστα λοιμοκαθατήρια του τόπου δεν ήρκεσαν πλέον και δεν εκρίθησαν κατάλληλα δια τον σκοπὸν των καθάρσεων, και διετάχθη προς τοις ἄλλοις να συσταθῇ ἑκτακτον λοιμοκαθατήριον ἐπὶ της ερημονήσου Τσουγκριά. Τας πρώτας ἡμέρας του Αυγούστου εἶχαν καταπλεύσει ὀλίγα πλοία. Μετὰ δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας ὁ ἀριθμὸς των κατὰπλων ἐδιπλασιάσθη. [...]

Δεν λέγομεν ὅτι οἱ ἄνθρωποι του τόπου ἦσαν ἐκτάκτως κακοί. Ἀλλοῦ ἴσως εἶναι χειρότεροι. Ἀλλὰ το πλεῖστον κακὸν οφείλεται ἀναντιρρήτως εις την ἀνικανότητα της ἐλληνικῆς διοικήσεως. Θὰ ἔλεγε τις ὅτι ἡ χώρα αὕτη ἡλευθερώθη ἐπίτηδες δια ν' ἀποδειχθῇ ὅτι δεν ἦτο ικανὴ προς αὐτοδιοίκησιν. Ἀλλὰ ταῦτα δεν εἶναι του παρόντος. Ὅπως και ἀν

1βαρδιάνος: φύλακας

2σπόρκα: μολυσμένα καράβια

3εκομίσθη: μεταφέρθηκε

έχη, αληθεύει ότι, εις την ερημόνησον, την χρησιμεύουσαν ως αυτοσχέδιον λοιμοκαθαρτήριον, το κρέας επωλείτο υπό ελαστικής συνειδήσεως κερδοσκόπων αντί τριών δραχμών κατ' οκάν⁴, ο άρτος αντί ογδοήκοντα λεπτών και ο οίνος αντί δραχμής. Όσον δια το νερόν, επειδή το μόνον πηγάδιον το υπάρχον επί της ερημονήσου ταχέως εστείρευσε, κατήντησε να πωληθή προς δύο δραχμάς η στάμνα.

Φυσικά, η μεγάλη πληθύς των υπό κάθαρσιν ταξιδιωτών ήσαν άνθρωποι πτωχοί. Ολίγοι μεταξύ αυτών ήσαν έμποροι. Οι κερδοσκόποι απέθετον τα εμπορεύματά των εις την άκραν της απωτάτης ακτής της ερημονήσου, ελάμβανοντα λεπτά των και έφευγον. Η χολέρα δυνατόν να κολλά εις κάθε πράγμα, αλλ' εις τα χρήματα όχι.

Ελέχθη ότι οι πλείστοι των ανθρώπων, των παρασταθέντων τότε ως θυμάτων της χολέρας, απέθανον πραγματικώς εκ πείνης. Ίσως να μην υπήρξεν όλως χολέρα. Αλλ' υπήρξε τύφλωσις και αθλιότης και συμφορά ανήκουστος. [...] Θα έλεγέ τις ότι η χολέρα ήτο μόνον πρόφασις, και ότι η εκμετάλλευσις των ανθρώπων ήτο η αλήθεια.[...]

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ουποερώτημα (μονάδες 10)

Ποια είναι η στάση των νέων απέναντι στην υπερπροστατευτική συμπεριφορά των γονιών τους σχετικά με το επάγγελμα που θα επιλέξουν και τα αποτελέσματα της στάσης αυτής; Ανάπτυξε την απάντησή σου σε 70-80 λέξεις.

Μονάδες 10

2^ουποερώτημα (μονάδες 10)

«Γενικότερα, πολλοί γονείς στη χώρα μας είναι γνωστό ότι διακρίνονται για μια μάλλον υπερπροστατευτική συμπεριφορά απέναντι στα παιδιά τους. Αυτό, αν και μεταστρέφεται τα τελευταία χρόνια, οφείλεται κυρίως σε παραδοσιακές αντιλήψεις και συμπεριφορές που εμπεριέχονται στα εθνολογικά, πολιτισμικά και κοινωνικά δεδομένα της χώρας μας». Να καταγράψεις δύο τρόπους με τους οποίους εξασφαλίζεται η συνοχή στο χωρίο.

Μονάδες 10

3^ουποερώτημα (μονάδες 15)

⁴οκά: μονάδα μέτρησης βάρους

Να γράψεις στο απαντητικό σου φύλλο τη σωστή επιλογή για τις παρακάτω λέξεις της πρώτης παραγράφου του Κειμένου 1, με βάση τη σημασία που έχουν σε αυτό.

1. Η λέξη **διαδραματίζουν** σημαίνει:

- α. παίζουν
- β. καθορίζουν
- γ. προσδιορίζουν
- δ. υπαγορεύουν

2. Η λέξη **κρίσιμη** σημαίνει:

- α. σημαντική
- β. καθοριστική
- γ. αναγκαία
- δ. επιτακτική

3. Η λέξη **διακρίνονται** σημαίνει:

- α. διαχωρίζονται
- β. χαρακτηρίζονται
- γ. κατηγοριοποιούνται
- δ. παρουσιάζονται

4. Η λέξη **μεταστρέφεται** σημαίνει:

- α. μετατοπίζεται
- β. μετατίθεται
- γ. μετατρέπεται
- δ. μεταβάλλεται

5. Η λέξη **εμπεριέχονται** σημαίνει:

- α. περιλαμβάνονται
- β. εμφανίζονται
- γ. υιοθετούνται
- δ. εναντιώνονται

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 30)

Ο συγγραφέας του Κειμένου 1 επισημαίνει ότι «οι γονείς διαδραματίζουν έναν αποφασιστικό ρόλο στην κρίσιμη απόφαση των παιδιών τους για την επιλογή των σπουδών και της επαγγελματικής τους καριέρας». Συμφωνείς ή διαφωνείς με τη διαπίστωση αυτή; Να τεκμηριώσεις την άποψή σου γράφοντας ένα άρθρο 350-400 λέξεων, το οποίο θα δημοσιευτεί στο αφιέρωμα της σχολικής σου εφημερίδας με τίτλο «Το επαγγελματικό μέλλον των νέων».

Μονάδες 30**ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 20)**

Η αφήγηση στο Κείμενο 2 θα μπορούσε να χαρακτηριστεί αντικειμενική. Να καταγράψεις δύο διαφορετικές γλωσσικές επιλογές του συγγραφέα (λ.χ. ρηματικά πρόσωπα, λεξιλόγιο, εγκλίσεις κ.ά.), οι οποίες προσδίδουν στην αφήγηση αντικειμενικό ύφος δίνοντας αντίστοιχα παραδείγματα.

Μονάδες 20**ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)**

Στο Κείμενο 2 παρουσιάζεται το φαινόμενο της εκμετάλλευσης των ανθρώπων από κερδοσκόπους επαγγελματίες σε καιρούς κρίσης. Ποια είναι η στάση του αφηγητή για τις πράξεις των κερδοσκόπων και τις συνέπειες της συμπεριφοράς τους (10 μονάδες); Ποια είναι η δική σου στάση απέναντί τους (5 μονάδες); Να αναπτύξεις τεκμηριωμένα τις σκέψεις σου σε 150 περίπου λέξεις κάνοντας αναφορές στο κείμενο.

Μονάδες 15

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ (ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ)

Β΄ ΤΑΞΗ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

(Επισημαίνεται ότι οι απαντήσεις που προτείνονται για τα θέματα είναι ενδεικτικές. Κάθε άλλη απάντηση, κατάλληλα τεκμηριωμένη, θεωρείται αποδεκτή.)

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Κάποιοι νέοι αποδέχονται τις απαιτήσεις των γονέων και επιλέγουν επαγγέλματα που είτε δεν ανταποκρίνονται στις κλίσεις είτε δεν έχουν μέλλον με συνέπεια να αποτυγχάνουν, αποδίδοντας την ευθύνη για την αποτυχία αυτή στους γονείς τους. Ωστόσο, κάποιοι άλλοι νέοι πιο ανεξάρτητοι αντιδρούν. Αυτοί οι νέοι επιλέγουν το επάγγελμα που θα ακολουθήσουν – χωρίς να επηρεάζονται από τους γονείς τους – συνειδητοποιώντας τις κλίσεις και τις επιθυμίες τους, αναλαμβάνοντας την ευθύνη της επαγγελματικής τους επιλογής και οδηγώντας τους γονείς τους να αποδεχτούν αυτή τους την επιλογή, παρά την επίγνωση των δυσκολιών που μπορεί να συναντήσουν.

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Η συνοχή στο χωρίο εξασφαλίζεται:

- Με την αντωνυμία *αυτό*, η οποία αποδίδει το γεγονός ότι οι γονείς διακρίνονται για υπερπροστατευτική συμπεριφορά απέναντι στα παιδιά τους,
- Με *αντίθεση/εναντίωση* (αν και), για να εκφραστεί η αλλαγή στη συμπεριφορά των γονέων απέναντι στα παιδιά τους τα τελευταία χρόνια,
- Με *αιτιολόγηση και έμφαση* (οφείλεται κυρίως), καθώς καταγράφονται οι λόγοι της μεταστροφής αυτής.

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

1. α
2. β
3. β

4. δ
5. α

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 30)

Άρθρο: Τίτλος

Επιχειρηματολογικό κείμενο: τεκμηριωμένη διατύπωση συμφωνίας ή διαφωνίας

Συμφωνώ ότι οι γονείς διαδραματίζουν αποφασιστικό ρόλο στην επαγγελματική επιλογή των παιδιών τους, γιατί:

- αγαπούν και ενδιαφέρονται για τα παιδιά τους,
- διατυπώνουν τη γνώμη τους, αν όχι την επιβάλλουν, έχοντας το άγχος της επαγγελματικής αποκατάστασης των παιδιών τους,
- έχουν μια επιχείρηση την οποία θέλουν να κληροδοτήσουν στα παιδιά τους κ.ά.

ή

Διαφωνώ ότι οι γονείς διαδραματίζουν αποφασιστικό ρόλο στην επαγγελματική επιλογή των παιδιών τους, γιατί:

- οι νέοι ενημερώνονται από διάφορες πηγές (π.χ. σχολείο, φίλοι, διαδίκτυο κ.ά.) και όχι μόνο από τους γονείς για τις σπουδές και τα επαγγέλματα,
- οι οικογένειες έχουν πιο ελεύθερη και δημοκρατική λειτουργία συγκριτικά με το παρελθόν με συνέπεια τα παιδιά να γίνονται πιο ανεξάρτητα,
- οι επαγγελματικές επιλογές και οι επιλογές για σπουδές είναι περισσότερες και πιο προσβάσιμες σήμερα κ.ά.

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 20)

Γλωσσικές επιλογές αντικειμενικής αφήγησης:

- Καταγραφή του χρόνου (1865, θέρος) και του τόπου (ανατολικής Ευρώπης, εν Ελλάδι κ.ά.)
- Τρίτο ρηματικό πρόσωπο (π.χ. εκομίσθη, διετάχθησαν κ.ά.)
- Οριστική έγκλιση (π.χ. ήσαν, οφείλεται κ.ά.)
- Κυριολεκτική γλώσσα (π.χ. Θα έλεγε τις... αυτοδιοικήσιν κ.ά.)

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Στάση του αφηγητή για πράξεις κερδοσκοπών και συνέπειες συμπεριφοράς:

- *αποδοκιμαστική* (οφείλεται στην ανικανότητα της ελληνικής διοικήσεως, είχαν ελαστική συνείδηση, απέθανον πραγματικώς εκ πείνης, υπήρξε τύφλωσις και αθλιότης και συμφορά ανήκουστος),
- *χλευαστική ή ειρωνική* (π.χ. Η χολέρα δυνατόν να κολλά εις κάθε πράγμα, αλλ' εις τα χρήματα όχι).

Προσωπική στάση: ίδια ή διαφορετική με τη στάση του αφηγητή και τεκμηρίωση με έναν συλλογισμό.

Κείμενο 1

Δημοκρατία και τέταρτη εξουσία

Το παρακάτω κείμενο αποτελεί άρθρο του Σήφη Πολυμίλη που δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα ΤΟ ΒΗΜΑ στις 06-10-2019 – με ελάχιστες αλλαγές.

Έχουν περάσει κάτι αιώνες από τότε που ο Χέγκελ έγραφε ότι η ανάγνωση των εφημερίδων έχει αντικαταστήσει την πρωινή προσευχή, φέρνοντας τους πολίτες σε επαφή με το πνεύμα του κόσμου. Ή από τότε που ο Τόμας Τζέφερσον θεωρούσε ότι αν, όπως έγραφε, «πρέπει να αποφασίσω αν θα έχουμε κυβέρνηση χωρίς εφημερίδες ή εφημερίδες χωρίς κυβέρνηση, θα διάλεγα χωρίς δισταγμό το δεύτερο». Η τεχνολογική καταιγίδα, αλλά όχι μόνο, έχει αλλάξει δραματικά το τοπίο της ενημέρωσης. Τα περιβόητα κοινωνικά δίκτυα έχουν σε μεγάλο βαθμό κυριαρχήσει στη ζωή των πολιτών, με τους αλγορίθμους, τα Fake news και τις δραματοποιημένες - αλλά συνήθως ανεπιβεβαιώτες - ιστορίες να προσφέρουν μια καταγιστική και συνηθέστατα παραπλανητική «ενημέρωση».

Είναι γεγονός ότι ο λαϊκισμός, ο κιτρινισμός, το κυνήγι των εντυπώσεων δεν προέκυψαν ως κεραυνός εν αιθρία¹, αλλά καλλιεργήθηκαν και από πολλά μέσα ενημέρωσης, ιδιαίτερα τηλεοπτικά. Η κίνηση αυτή πραγματοποιήθηκε με την ανοχή ή και τη βοήθεια εκδοτών και δημοσιογράφων που βολεύτηκαν στην ευκολία του πλασιέ επικοινωνιακών πολιτικών και οικονομικών παιγνίων. Η οικονομική κρίση, η αλλαγή των αναγνωστικών συνηθειών, ιδιαίτερα από τις νεότερες γενιές, επέτειναν τις παθογένειες αυτές και έδωσαν το δικαίωμα στην πολιτική εξουσία να υπονομεύσει, όπως τη βόλευε, ακόμη περισσότερο την αξιοπιστία των μέσων ενημέρωσης.

Είτε βολεύει όμως την εξουσία είτε όχι, ο ρόλος του Τύπου σε μια φιλελεύθερη και πλουραλιστική δημοκρατία είναι καθοριστικός για να μπορεί μια κοινωνία να διαμορφώνει συλλογική γνώμη, να αξιολογεί και να κρίνει όλες τις μορφές εξουσίας και να υπερασπίζεται τις θεμελιώδεις αξίες, με τις οποίες έχει διαμορφώσει το κοινωνικό της συμβόλαιο. Μπορεί κάποιοι σήμερα να λοιδορούν² τον ρόλο του Τύπου ως τέταρτης εξουσίας, όμως, αν δεν θέλουμε να εθелоτυφλούμε, είναι απαραίτητος για τη λειτουργία του δημοκρατικού πολιτεύματος.

Στην Ελλάδα της κρίσης η καταιγίδα που σάρωσε το πολιτικό σύστημα παρέσυρε και

¹ ξαφνικά

² χλευάζουν

τα μέσα ενημέρωσης τα οποία, πέρα από τη δραματική συρρίκνωση, υπέστησαν και ένα βαρύτατο τραύμα αξιοπιστίας. Στοχοποιήθηκαν, απαξιώθηκαν και παράλληλα επιχειρήθηκε με κάθε είδους μεθοδεύσεις ο έλεγχός τους από την πολιτική εξουσία. Μπορεί τα χειρότερα να αποφεύχθηκαν, αλλά το πλήγμα που παρατηρήθηκε στην αξιοπιστία τους παραμένει και πρέπει να επουλωθεί. Το εγχείρημα ούτε εύκολο ούτε απλό είναι. Είναι ζωτικής σημασίας όμως για τη δημοκρατία να αποκατασταθεί η χαμένη εμπιστοσύνη στα μέσα ενημέρωσης.

Κείμενο 2

Πέντε ποιήματα του κ. Σ. Θαλασσινού. Α΄. Hampstead³

Το παρακάτω ποίημα ανήκει στον Γ. Σεφέρη και προέρχεται από τη συλλογή «Τετράδιο Γυμνασμάτων (1928-1937)». Σήμερα βρίσκεται στη συγκεντρωτική έκδοση «Ποιήματα» (1985), Αθήνα: Ίκαρος.

Σαν ένα πουλί με σπασμένη φτερούγα που θα 'χε χρόνια μέσα στον αγέρα ταξιδέψει σαν ένα πουλί που δεν μπόρεσε να βαστάξει τον αγέρα και τη φουρτούνα πέφτει το βράδυ.	5
Πάνω στο πράσινο χορτάρι είχαν χορέψει όλη τη μέρα τρεις χιλιάδες αγγέλοι γυμνοί σαν ατσάλι, πέφτει το βράδυ χλωμό · οι τρεις χιλιάδες αγγέλοι μαζέψαν τα φτερά τους και γενήκαν ένα σκυλί ξεχασμένο που γαβγίζει μοναχό	10 15
και γυρεύει τον αφέντη του ή τη Δευτέρα παρουσία ή ένα κόκαλο. Τώρα γυρεύω λίγη ησυχία θα μου 'φτανε μια καλύβα σ' ένα λόφο	20

³ Περιοχή του Λονδίνου

ή σε μια ακρογιαλιά
 θα μου 'φτανε μπροστά στο παράθυρό μου
 ένα σεντόνι βουτηγμένο στο λουλάκι⁴
 απλωμένο σαν τη θάλασσα
 θα μου 'φτανε στη γλάστρα μου 25
 έστω κι ένα ψεύτικο γαρούφαλο
 ένα κόκκινο χαρτί σ' ένα τέλι⁵
 έτσι που να μπορεί ο αγέρας
 ο αγέρας να το κυβερνά χωρίς προσπάθεια
 όσο θέλει. 30
 θα 'πεφτε το βράδυ
 τα κοπάδια θ' αντιλαλούσαν κατεβαίνοντας στο μαντρί τους
 σαν μια πολύ απλή κι ευτυχισμένη σκέψη
 και θα 'πεφτα να κοιμηθώ
 γιατί δεν θα 'χα 35
 ούτε ένα κερι ν' ανάψω
 φως
 να διαβάσω.

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να επιλέξεις και να μεταφέρεις στο απαντητικό σου φύλλο την ένδειξη Σωστή (Σ) ή Λανθασμένη (Λ) για καθεμία από τις παρακάτω προτάσεις του Κειμένου 1:

1. Ο Χέγκελ εξέφρασε την άποψη ότι η ανάγνωση των εφημερίδων είναι σημαντικότερη από την πρωινή προσευχή.
2. Τα κοινωνικά δίκτυα έχουν καταφέρει να κυριαρχήσουν στην ενημέρωση του κοινού, επειδή είναι αξιόπιστα.
3. Ορισμένοι εκδότες και δημοσιογράφοι συνέβαλαν στην καλλιέργεια φαινομένων λαϊκισμού και κιτρινισμού στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης.

⁴ Βαφή σε χρώμα γαλάζιο

⁵ Σύρμα

4. Ο χαρακτηρισμός του Τύπου ως τέταρτης εξουσίας δε βρίσκει σύμφωνους όλους τους πολίτες στη σύγχρονη κοινωνία.
5. Η οικονομική κρίση οδήγησε στην αναβάθμιση της αξιοπιστίας των μέσων λόγω του ελέγχου που ασκούν στην πολιτική εξουσία.

Μονάδες 10

2^ουποερώτημα (μονάδες 10)

Πώς οργανώνει ο αρθρογράφος το επιχειρήματά του στη δεύτερη παράγραφο του Κειμένου 1 (μονάδες 6); Ποιες διαρθρωτικές λέξεις / φράσεις χρησιμοποιεί; (μονάδες 4)

Μονάδες 10

3^ουποερώτημα (μονάδες 15)

Στο παρακάτω απόσπασμα του Κειμένου 1 να αντικαταστήσεις τα υπογραμμισμένα ρήματα, προσέχοντας να μην υπάρξει αισθητή μεταβολή στο νόημα:

Είναι γεγονός ότι ο λαϊκισμός, ο κιτρινισμός, το κυνήγι των εντυπώσεων δεν προέκυψαν ως κεραυνός εν αιθρία, αλλά καλλιεργήθηκαν και από πολλά μέσα ενημέρωσης, ιδιαίτερα τηλεοπτικά. Η κίνηση αυτή πραγματοποιήθηκε με την ανοχή ή και τη βοήθεια εκδοτών και δημοσιογράφων που βολεύτηκαν στην ευκολία του πλαστέ επικοινωνιακών πολιτικών και οικονομικών παιγνίων. Η οικονομική κρίση, η αλλαγή των αναγνωστικών συνηθειών, ιδιαίτερα από τις νεότερες γενιές, επέτειναν τις παθογένειες αυτές και έδωσαν το δικαίωμα στην πολιτική εξουσία να υπονομεύσει, όπως τη βόλεψε, ακόμη περισσότερο την αξιοπιστία των μέσων ενημέρωσης.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 30)

Εσύ και οι συμμαθητές σου αποφασίσατε να εκδώσετε μια μηνιαία ηλεκτρονική εφημερίδα, στην προσπάθειά σας να μεταδίδετε ειδήσεις της σχολικής κοινότητας με ποιότητα και αξιοπιστία. Να γράψεις το κύριο άρθρο του πρώτου φύλλου, στο οποίο να εξηγείς τα πλεονεκτήματα αυτού του μέσου επικοινωνίας έναντι των υπολοίπων (π.χ. ιστολόγια, μέσα κοινωνικής δικτύωσης κ.λπ.). (350-400 λέξεις)

Μονάδες 30

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 20)

Να βρεις τέσσερα (4) σχήματα λόγου στους στ. 1-18 του Κειμένου 2, με τα οποία περιγράφεται η ψυχική κατάσταση του ποιητικού υποκειμένου στον τόπο που ζει (μονάδες 8), και να ερμηνεύσεις τη σημασία τους (μονάδες 12).

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ποιον τρόπο ζωής επιλέγει το ποιητικό υποκείμενο στο Κείμενο 2 και γιατί; Εσένα θα σε ικανοποιούσε αυτός ο τρόπος ζωής ή όχι; Να τεκμηριώσεις την απάντησή σου με στοιχεία του Κειμένου σε 100-150 λέξεις.

Μονάδες 15

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ (ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ)

Β' ΤΑΞΗ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΛ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

(Επισημαίνεται ότι οι απαντήσεις που προτείνονται για τα θέματα είναι ενδεικτικές. Κάθε άλλη απάντηση, κατάλληλα τεκμηριωμένη, θεωρείται αποδεκτή.)

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

1. Λ
2. Λ
3. Σ
4. Σ
5. Λ

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ο αρθρογράφος οργανώνει το επιχειρήμά του ως εξής:

- Στη θεματική περίοδο διατυπώνει την αποδεικτέα θέση, ότι δηλαδή η υποβάθμιση της ποιότητας της ενημέρωσης μέσω των ΜΜΕ δεν έγινε ξαφνικά, αλλά ήρθε ως απότοκο συμπεριφορών και καταστάσεων.
- Στα σχόλια -λεπτομέρειες παρουσιάζονται οι παράγοντες και οι συνθήκες που συνέβαλαν στην υπονόμηση της αξιοπιστίας τους, όπως η ανοχή που έδειξαν εκδότες και δημοσιογράφοι προς τα επικοινωνιακά και οικονομικά παιχνίδια, η κρίση που έπληξε την αγορά, η μείωση του αναγνωστικού ενδιαφέροντος της νέας γενιάς κυρίως, καθώς επίσης και τα παιχνίδια συμφερόντων από τις εκάστοτε πολιτικές εξουσίες.
- Κατακλείδα δεν υπάρχει.

Οι διαρθρωτικές λέξεις / φράσεις που χρησιμοποιούνται είναι οι εξής:

- Είναι γεγονός ότι → εισάγει στον λόγο τη βασική (αποδεικτέα) θέση της παραγράφου, με τη μορφή δήλωσης που δεν μπορεί να αμφισβητηθεί ·

- αλλά → παρουσιάζει εμφατικά τον βασικό άξονα της αποδεικτέας θέσης, εστιάζοντας στο πώς δημιουργήθηκε (... *δεν προέκυψαν ως κεραυνός εν αιθρία αλλά καλλιεργήθηκαν* ...) ·
- ή και → προσθέτει ένα επιπλέον στοιχείο (*αυτό της βοήθειας*) σε αυτό που ήδη έχει αναφερθεί (*την ανοχή εκδοτών και δημοσιογράφων*), εμπλουτίζοντας το νόημα·
- ιδιαίτερα → αποτελεί στοιχείο διάκρισης· συγκεκριμένα, εισάγει στον λόγο ξεχωριστή αναφορά στις νεότερες γενιές, σε σχέση με την αλλαγή των αναγνωστικών συνηθειών·
- ακόμη περισσότερο → επιτείνει το βασικό νόημα της περιόδου, δηλ. την υπονόμηση της αξιοπιστίας των ΜΜΕ.

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

- δεν εμφανίστηκαν
- αναπτύχθηκαν, προωθήθηκαν
- υλοποιήθηκε, έγινε, πραγματοποιήθηκε
- επαναπαύθηκαν
- ενέτειναν, ενίσχυσαν

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 30)

Αναμένεται οπωσδήποτε να τεθεί τίτλος στο άρθρο, ο οποίος αξιολογείται και ως προς την πρωτοτυπία, τη δημιουργικότητα κ.λπ.

Ως προς το περιεχόμενο, ο μαθητής / η μαθήτρια μπορεί και πρέπει να αξιοποιήσει στοιχεία του κειμένου ως προς τα πλεονεκτήματα της έκδοσης ηλεκτρονικής εφημερίδας έναντι των άλλων μέσων. Ειδικότερα, θα μπορούσε να αναφέρει πως η εφημερίδα υπερτερεί των υπόλοιπων ηλεκτρονικών μέσων, εφόσον:

- Τα άρθρα που δημοσιεύονται σε αυτή είναι ενυπόγραφα, άρα διασφαλίζεται σε κάποιο βαθμό η αξιοπιστία και η εγκυρότητά τους.
- Απαιτείται εξονυχιστικός έλεγχος και καταγραφή των πηγών πριν τη δημοσίευση.
- Το ζητούμενο είναι η ενημέρωση και όχι ο εντυπωσιασμός, διότι είναι απαραίτητο ο αναγνώστης να αφιερώσει χρόνο, προκειμένου να διαβάσει και να επεξεργαστεί τα άρθρα.
- Προάγει τη γλωσσική καλλιέργεια των αναγνωστών μέσω του προσεγμένου λόγου και του επίσημου και τυπικού ύφους που περιλαμβάνει.

- Έχει απήχηση και σε ανθρώπους μεγαλύτερης ηλικίας, οι οποίοι ενδεχομένως δεν έχουν εξοικειωθεί με άλλα μέσα ηλεκτρονικής επικοινωνίας.
- Δημοσιεύεται σε τακτά χρονικά διαστήματα, εν προκειμένω ανά μήνα, άρα διαθέτει μια τυπική οργάνωση κι έναν βασικό σχεδιασμό που προϋποθέτουν πνευματικό μόχθο και ασκούν αναλόγως τη νόηση.
- Δίνει τη δυνατότητα συμμετοχής σε όλους τους μαθητές, και όχι μόνον σε όσους είναι ενεργοί στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.
- Αποτελεί προϊόν συλλογικής προσπάθειας, άρα λειτουργεί ως παράγοντας συνοχής της σχολικής κοινότητας.
- Απηχεί τις απόψεις των μαθητών με ζωντάνια, αμεσότητα, αλλά και νηφαλιότητα, χωρίς να χάνει το μέτρο και χωρίς παρεκτροπές.

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 20)

Ως σχήματα λόγου, με τα οποία περιγράφεται η ψυχική κατάσταση του ποιητικού υποκειμένου στον τόπο που ζει (στ. 1-18), μπορούν να θεωρηθούν τα ακόλουθα:

- Σαν ένα πουλί με σπασμένη φτερούγα (παρομοίωση)
- σαν ένα πουλί που δεν μπόρεσε να βαστάξει τον αγέρα και τη φουρτούνα (παρομοίωση και μεταφορά)
- πέφτει το βράδυ: (μεταφορά)
- πάνω στο πράσινο χορτάρι είχαν χορέψει όλη τη μέρα τρεις χιλιάδες άγγελοι (εικόνα υπερρεαλιστική)
- γυμνοί σαν ατσάλι (παρομοίωση)
- πέφτει το βράδυ χλωμό (μεταφορά και προσωποποίηση)
- οι τρεις χιλιάδες άγγελοι μαζέψαν τα φτερά τους (εικόνα)
- ένα σκυλί ξεχασμένο που γαβγίζει μοναχό (εικόνα οπτική και ηχητική)

Όλα τα παραπάνω εκφραστικά μέσα διαμορφώνουν μία ατμόσφαιρα σκληρότητας, προκλητικού εντυπωσιασμού (οι ατσάλινοι άγγελοι που χορεύουν) αλλά και ήττας (το πουλί με τη σπασμένη φτερούγα) και μοναξιάς (το σκυλί που γαβγίζει ξεχασμένο), σε σχέση πάντα με το εξωτερικό περιβάλλον, εφόσον αυτό επιλέγει να περιγράψει το ποιητικό υποκείμενο.

Ειδικότερα, το ποιητικό υποκείμενο νιώθει πως ζει σε έναν τόπο που το αποδυναμώνει, τον ακυρώνει και το καταρρακώνει ψυχικά, εγκλωβίζοντάς το και στερώντας του ακόμη και το παραμικρό αίσθημα ελευθερίας (στ. 1-5). Αισθάνεται ανίσχυρο απέναντι στις όμορφες,

αλλά σκληρές εικόνες που πάλλονται και αλλάζουν μπροστά στα μάτια του (στ. 6-9) και καταλήγει μόνος του, σε μια κατάσταση βαθιάς μελαγχολίας και ματαιώσης (στ.10-18)

Σημείωση: Στις απαντήσεις δίνονται όλα τα εκφραστικά σχήματα για λόγους πληρότητας, ο μαθητής / η μαθήτρια, ωστόσο, χρειάζεται, βάσει της εκφώνησης, να εντοπίσει μόνο τέσσερα.

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Το ποιητικό υποκείμενο αναζητά τη λύτρωση μακριά από το μουντό και στενόχωρο περιβάλλον, στο οποίο ζει, και επιλέγει ως τρόπο ζωής την ησυχία και την απομόνωση. Συγκεκριμένα, δείχνει να αναζητά έναν τρόπο ζωής λιτό, ήσυχο και κοντά στη φύση (Τώρα γυρεύω λίγη ησυχία / θα μου έφτανε μια καλύβα σ'ένα λόφο/ ή σε μια ακρογιαλιά) και αποζητά ένα παράθυρο με θέα στο απέραντο γαλάζιο της θάλασσας (θα μου φτανε μπροστά στο παράθυρό μου / ένα σεντόνι βουτηγμένο στο λουλάκι / απλωμένο σαν τη θάλασσα), για να ξεκουράσει το βλέμμα και την ψυχή του. Θέλει να ζει σε ένα μικρό και ταπεινό σπίτι με απλά καθημερινά πράγματα, ανεπιτήδευτης ομορφιάς και ουσίας (στη γλάστρα μου / έστω κι ένα ψεύτικο γαρούφαλο / ένα κόκκινο χαρτί σ'ένα τέλι / έτσι που να μπορεί ο αγέρας να το κυβερνά χωρίς προσπάθεια). Τέλος, αποζητά την ηρεμία που χαρίζουν οι ήχοι από το βέλασμα των προβάτων (τα κοπάδια θ'αντιλαλούσαν) και ο χωρίς κανένα άγχος ή έγνοια ύπνος του ανθρώπου που ζει απαλλαγμένος από τα περιττά. Μέσα σε αυτά τα «περιττά» εντάσσει ακόμη και την ενημέρωση ή και τη γνώση – τον έχουν κουράσει τόσο πολύ, ώστε αποποιείται ακόμη και το παραμικρό φως που θα του επέτρεπε να διαβάσει (και θα' πεφτα να κοιμηθώ / γιατί δεν θα 'χα / ούτε ένα κερί ν' ανάψω / φως / για να διαβάσω).

Για το δεύτερο σκέλος κάθε απάντηση θεωρείται σωστή, αρκεί να είναι με σαφήνεια και επάρκεια διατυπωμένη.

Κείμενο 1

Οι σειρές της ελληνικής τηλεόρασης που έσπασαν τα στερεότυπα

Το κείμενο είναι διασκευασμένο απόσπασμα από άρθρο της Λίας Παπαϊωάννου, που δημοσιεύτηκε την 21.11.2021. Αντλήθηκε από τον ιστότοπο: <https://www.ladylike.gr>.

Πόσο επηρεάζει η τηλεόραση την ελληνική κοινωνία; Πόσο επηρεάζεται η τηλεόραση από την κοινωνία στην οποία απευθύνεται; Η σχέση είναι μάλλον αμφίδρομη κι αυτό δεν αφορά μόνο τον τρόπο που διαμορφώνεται το περιεχόμενο που καταναλώνουμε για την ενημέρωσή μας, αλλά και για την ψυχαγωγία μας. Οι ελληνικές σειρές, που τόσο αγαπάμε να παρακολουθούμε, έσπασαν πολλές φορές κοινωνικά στερεότυπα. Έγιναν πολλές φορές ο τρόπος που η τηλεόραση εξέφρασε μια αλλαγή που γινόταν αντιληπτή στην κοινωνία ή ο τρόπος που προσπάθησε η τέχνη να οδηγήσει σε αυτήν την αλλαγή.

Η θέση της γυναίκας, το δικαίωμα στον έρωτα, η διαφορετικότητα, τα ζητήματα ταμπού για τα οποία δυσκολευόμασταν να μιλήσουμε έρχονταν μπροστά μας μέσα από ελληνικές σειρές που τόλμησαν κι έσπασαν τα στερεότυπα. Απαγορευμένοι έρωτες, κωμικές προσεγγίσεις σε σοβαρά κοινωνικά φαινόμενα, ξεπήδησαν όλα μπροστά μας μέσα από τη μικρή οθόνη.

Η παγκόσμια ημέρα τηλεόρασης είναι αφιερωμένη στο να γιορτάζει την επίδραση που μπορεί να έχει ως μέσο στον κόσμο, τις αλλαγές που μπορεί να φέρει με το να στρέφει την προσοχή του κοινού σε ζητήματα που αφορούν την κοινωνική ευημερία και την ειρήνη. Τη δύναμη που έχει να φέρνει αλλαγές. Και οι αλλαγές μπορούν να έρθουν όσο η τηλεόραση καταπολεμά συνειδητά τα στερεότυπα που μας χωρίζουν. Όσο υπάρχουν ελληνικές σειρές όπως οι παρακάτω... [...]

Χαρακτηριστική περίπτωση είναι, ανάμεσα στις άλλες, η τηλεοπτική σειρά «Ψίθυροι καρδιάς». Ποιος μπορεί να ξεχάσει τον έρωτα του «μπαλαμού¹» Αντώνη με την τσιγγάνα Ερατώ; Ο έρωτας που παρουσίασε ο Μανούσος Μανουσάκης στη σειρά του «Ψίθυροι καρδιάς» για το Mega, όχι απλώς έσπασε τα στερεότυπα που αφορούν στις πολιτισμικές και κοινωνικές διαφορές που καταλύονται μπροστά στον έρωτα, αλλά έβαλε στη μικρή οθόνη αληθινές εικόνες από την πραγματική ζωή των Ρομά, μιας και τα γυρίσματα γίνονταν σε φυσικούς χώρους. Η σειρά έφτασε κάποια στιγμή σε τηλεθέσεις της τάξης του 76%.

1Μπαλαμός χαρακτηρίζεται στη γλώσσα των Ρομά όποιος δεν είναι τσιγγάνος.

Κείμενο 2

Σαμπεθάι Καμπιλής

Το απόσπασμα από το ομώνυμο διήγημα του Δημήτρη Χατζή (1913-1981) περιλαμβάνεται στη συλλογή «Το τέλος της μικρής μας πόλης» (Εκδόσεις Επιθεώρησης Τέχνης, Αθήνα 1963, α' δημοσίευση το 1953, στη Ρουμανία). Αναφέρεται στην κοινότητα των Εβραίων στα Γιάννενα.

[...] Είταν δηλαδή τα πράγματα μπερδεμένα λίγο με τους Εβραίους. Όσο και να τους καταφρονούσαν², είχαν όλοι τους μέσα στην πόλη κάθε λογής καλά νταραβέρια³ μαζί τους, και ψωνίζαν απ' αυτούς και δανείζονταν, οι πλούσιοι συνεταιριζόνταν στα εμπόρια κ' οι φτωχοί τραβούσαν τα ίδια με τη φτώχεια και με τα βάσανα. Και μ' όσα κακά κι αν τους φόρτωναν, κανένας ποτέ δεν ακούστηκε να πειράξει Εβραίο μόνο και μόνο γιατί είταν Οβριός, ποτές μήτε τη Μεγάλη την Πέμπτη - όχι, δεν τους πειράζαμε εμείς.

Δεν είχαν τίποτα να φοβηθούν από μας. Κι ωστόσο, παραλήδες⁴ ή ζητιάνοι, σπουδαγμένοι ή δουλευτάδες, από κει, από τα οβραϊκά τα δικά τους, κανένας δεν ξέκοβε, δεν πήγαινε παραπέρα, δεν χώριζε από τους άλλους.

- Εδώ είναι η κλώσσα⁵, τους έλεγε ο Σαμπεθάι Καμπιλής.

Και το 'βρισκαν όλοι σωστό και σοφό με την κλώσσα του - πού να πας και να χάνεσαι μέσα στους ξένους; Και κανένας δεν έφευγε από την κλώσσα. Μήτε για όρκο δεν είταν Εβραίος που να κάθεται σ' άλλον μαχαλά⁶ μέσα στην πόλη.

Γρήγορα-γρήγορα τρέχαν το βράδυ να μαζωχτούνε γύρω στην κλώσσα τους - σα να ξύπναγε μέσα τους ένας φόβος παλιός. Μόλις έπεφτε το σκοτάδι ο μαχαλάς τους ερημωνόταν κι ο ίσκιος του Κάστρου απλωνόταν πάνω του, κάθιζε πάνω του. Αμπαρώναν⁷ τις πόρτες, κλεινότανε μέσα και κάναν πολλά παιδιά σαν τους χωριάτες. Μερικοί μέσα στην πόλη θέλανε να λένε πως οι Οβριές με τα παχιά τους τα χείλια είτανε εύκολες στην γέννα σαν τις κουνέλες - και γι' αυτό τα πολλά τα παιδιά τους.

Τις άγριες χειμωνιάτικες νύχτες ο δυτικός άνεμος ερχόταν από τη λίμνη που βρίσκεται δίπλα στην πόλη και ξεσπούσε στον οβραϊκό μαχαλά βουίζοντας μέσα στα

2 περιφρονούσαν, υποτιμούσαν

3 δοσοληψίες, επαφές

4 πλούσιοι

5 Έτσι λέγεται η κότα που κλωσάει τα αυγά της (θετικός χαρακτηρισμός για μητέρα με πολλά συνήθως παιδιά, που σε δύσκολες ιδίως στιγμές τα προστατεύει, τα φροντίζει κ.τ.λ.)

6 συνοικία (τουρκικής προέλευσης λέξη)

7 έκλειναν

σκοτεινά χαγιάτια και τις σαραβαλιασμένες στέγες, γιομάτος όνειρα ταραγμένα. Τις ημέρες νύχτες, μέσα στην ησυχία, ακουγόνταν οι καλαμιές που τραβούσανε σ' ατελείωτο μάκρος το πνιγμένο τους αργοςάλεμα, κάτι σα θρήνος για μία χαμένη ζωή. Κι από τις αρχές της άνοιξης ως το τέλος του καλοκαιριού, ο ύπνος του μαχαλά λικνιζότανε μέσα στην ατέλειωτη συναυλία των βατράχων που δίπλα στο μαχαλά διαλαλούσαν από τη λίμνη το χορτασμό και τους έρωτές τους πάνω στην πράσινη, βρώμικη λάσπη της όχτης.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να αποδώσεις σε 50-60 λέξεις τη θετική συμβολή της τηλεόρασης στην κοινωνία, σύμφωνα με το Κείμενο 1.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να περιγράψεις με συντομία πώς το παράδειγμα που διατυπώνεται στην τελευταία παράγραφο του Κειμένου 1 βρίσκεται σε νοηματική συνάφεια με το υπόλοιπο περιεχόμενό του.

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Αμφίδρομη, έσπασαν, ξεπήδησαν, ευημερία, να φέρνει: Να γράψεις μια συνώνυμη για καθεμιά από τις παραπάνω υπογραμμισμένες λέξεις του Κειμένου 1, προσέχοντας ώστε να μη διαφοροποιηθεί το νόημα στο γλωσσικό περιβάλλον των προτάσεων στις οποίες βρίσκονται.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 30)

Σε κείμενό σου 350 λέξεων που θα δημοσιεύσεις στο ιστολόγιο του σχολείου σου να αναπτύξεις τις απόψεις σου σχετικά με το αν τα ΜΜΕ μπορούν να συμβάλουν στον περιορισμό των στερεότυπων αντιλήψεων και υπό ποιες προϋποθέσεις.

Μονάδες 30

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 20)

Στις δύο τελευταίες παραγράφους του Κειμένου 2 η σχέση των Εβραίων με τη συνοικία τους (μαχαλάς) αποδίδεται στην αφήγηση με πληθώρα εκφραστικών μέσων. Να βρεις τέσσερα από αυτά και να τα σχολιάσεις με συντομία.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ποια εικόνα για την κοινότητα των Εβραίων σκιαγραφείται στο Κείμενο 2 και ποια φαίνεται να είναι η συναισθηματική προσέγγιση του αφηγητή; Να αναπτύξεις την απάντησή σου με σχετικές αναφορές στο Κείμενο 2 σε 100-150 λέξεις.

Μονάδες 15

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ (ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ)

Β' ΛΥΚΕΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΛ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

(Επισημαίνεται ότι οι απαντήσεις που προτείνονται για τα θέματα είναι ενδεικτικές. Κάθε άλλη απάντηση, κατάλληλα τεκμηριωμένη, θεωρείται αποδεκτή.)

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Σύμφωνα με το Κείμενο 2, η συμβολή της τηλεόρασης στην ελληνική κοινωνία είναι θετική, καθώς:

- Στον ψυχαγωγικό τομέα, οι σειρές βοηθούν στην υπέρβαση στερεοτύπων.
- Με τη βοήθεια της Τέχνης καθιστά αντιληπτές τις κοινωνικές αλλαγές.
- Προβάλλονται αντιλήψεις για τη θέση της γυναίκας, το δικαίωμα στον έρωτα, τη διαφορετικότητα, ζητήματα για τα οποία δυσκολεύονται οι άνθρωποι να μιλήσουν.
- Αποτελεί μέσο που στρέφει την προσοχή του κόσμου σε ζητήματα που σχετίζονται με την κοινωνική εξέλιξη.

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Το παράδειγμα που διατυπώνεται στην τελευταία παράγραφο του Κειμένου 1 έχει στενή λογική σχέση με τα προηγούμενα νοήματα, καθώς λειτουργεί ως τεκμήριο/επιβεβαίωση της θετικής συμβολής της τηλεόρασης στην υπέρβαση στερεοτυπικών αντιλήψεων. Αξιοποιείται το παράδειγμα μιας παλαιότερης ελληνικής σειράς, με τίτλο «Ψίθυροι καρδιάς», που είχε ως θέμα τον έρωτα ανάμεσα σε έναν μπαλαμό και μια τσιγγάνα, ανατρέποντας στερεότυπες αντιλήψεις για τον έρωτα.

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Αμφίδρομη: αμφίπλευρη, αμοιβαία.

Έσπασαν: ανέτρεψαν, κατέλυσαν.

Ξεπήδησαν: προβλήθηκαν, ξεπρόβαλλαν.

Ευημερία: πρόοδος, ανάπτυξη.

να φέρνει: να προκαλεί, να δημιουργεί.

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 30)

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ

Θετικά αξιολογούνται:

- Ένας πετυχημένος, περιεκτικός και ελκυστικός τίτλος.
- Αφόρμηση από το κείμενο ή μια γενική αναφορά στον πρόλογο.
- Η κατάλληλη τεκμηρίωση με παραδειγματικές αναφορές και επιχειρήματα.
- Η αναφορική λειτουργία της γλώσσας, το σοβαρό ύφος λόγου (χωρίς να αποκλείεται και οικείο ύφος λόγω των αποδεκτών, που είναι και οι συμμαθητές/-τριες).
- Η προσφώνηση στους συμμαθητές/-τριες στην αρχή του κειμένου (κειμενικό είδος: κείμενο που θα αναρτηθεί στο ιστολόγιο του σχολείου).

Αρνητικά αξιολογούνται:

- Η απουσία τίτλου ή ένας μακροσκελής ή ασαφής τίτλος.
- Ένας γενικόλογος πρόλογος.
- Η έλλειψη τεκμηρίωσης με παραδείγματα και επιχειρήματα.
- Το προσωπικό, εξομολογητικό ύφος λόγου.

Ενδεικτικοί άξονες ανάπτυξης:

Τα ΜΜΕ μπορούν να συμβάλουν στην ανατροπή στερεότυπων αντιλήψεων, διότι:

- Ασκούν μεγάλη επιρροή στην κοινή γνώμη.
- Η εικόνα που προβάλλουν για την κοινωνία διαμορφώνει συνειδήσεις, στάσεις, αξίες και συμπεριφορές.
- Ως αντανάκλαση της κοινωνίας αποτυπώνει τις αλλαγές που σημειώνονται σε ζητήματα σχετικά με την ισότητα της γυναίκας, τη διαφορετικότητα, τον έρωτα, ανατρέπει στερεότυπες ιδέες και μπορεί να οδηγήσει σε μια πιο απελευθερωμένη στάση.

Υπό ποιες προϋποθέσεις:

- Η εικόνα που προβάλλεται για την κοινωνία να είναι αντικειμενική και πολυδιάστατη.
- Να είναι σωστή η ενημέρωση.
- Ποιοτική η ψυχαγωγία, με προσεγμένες εκπομπές και σειρές.

- Να μην προβάλλεται δραματοποιημένα από τις ειδήσεις η επικαιρότητα, ώστε να καλλιεργείται γενικευμένος φόβος και προκαταλήψεις σε βάρος κοινωνικών ομάδων (π.χ. σύνδεση των μεταναστών με την εγκληματικότητα).

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 20)

- **«Γρήγορα-γρήγορα τρέχαν το βράδυ να μαζωχτούνε γύρω στην κλώσσα τους»:** Η συνοικία των Εβραίων στα Γιάννενα χαρακτηρίζεται με τη μεταφορά «κλώσσα», μεταφορά που θέλει να τονίσει το αίσθημα ασφάλειας που ένιωθαν στον μαχαλά τους οι Εβραίοι.
- **«ο μαχαλάς τους ερημωνόταν»:** Με τη μεταφορά τονίζεται από τον συγγραφέα με παραστατικό τρόπο ότι το βράδυ κανένας δεν κυκλοφορούσε στη συνοικία των Εβραίων, καθώς όλοι βρίσκονταν μέσα στα σπίτια τους για λόγους ασφάλειας.
- **« ο δυτικός άνεμος ερχόταν... ξεσπούσε στον οβραίο μαχαλά βουίζοντας μέσα στα σκοτεινά χαγιάτια και τις σαραβαλιασμένες στέγες, γιομάτος όνειρα ταραγμένα»:** Το ρήμα «ξεσπούσε» με υποκείμενο τον «άνεμο» δημιουργεί το εκφραστικό μέσο της προσωποποίησης, με την οποία δηλώνεται η σφοδρότητα του ανέμου. Η μετοχή «βουίζοντας» συμπληρώνει την προσωποποίηση του ανέμου με μια ηχητική εικόνα και δημιουργεί το αίσθημα της απειλής, καθώς ο σφοδρός άνεμος μέσα στη νύχτα προκαλεί μια μυστηριακή και τρομακτική ατμόσφαιρα, που δικαιολογεί τόσο τις «σαραβαλιασμένες» στέγες όσο και τα «ταραγμένα όνειρα» (μεταφορές με τις οποίες αποδίδονται οι επιπτώσεις του ανέμου τόσο στον εξωτερικό όσο και στον εσωτερικό χώρο των σπιτιών των Εβραίων).
- **«Κι από τις αρχές της άνοιξης ως το τέλος του καλοκαιριού, ο ύπνος του μαχαλά λικνιζότανε μέσα στην ατέλειωτη συναυλία των βατράχων»:** Με την προσωποποίηση του ύπνου (εκφράζεται αντίστοιχα ο ύπνος των Εβραίων στα σπίτια τους στον μαχαλά) και τη μεταφορά «λικνιζότανε» (που θυμίζει μωρό στην κούνια) αποδίδεται η εικόνα της συνοικίας τα βράδια της περιόδου από την άνοιξη ως και το καλοκαίρι, όταν οι Εβραίοι κοιμούνται με το νανούρισμα των βατράχων (συναυλία των βατράχων: μεταφορά).

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Στο απόσπασμα από το διήγημα του Δημήτρη Χατζή γίνεται σαφής αναφορά της υποτιμητικής και παραδόπιστης διάθεσης των ντόπιων Ελλήνων προς τους Εβραίους, αν και δεν έλειπαν οι δοσοληψίες με αυτούς. Οι άλλοι κάτοικοι της πόλης τούς θεωρούσαν

υπαίτιους για πολλά δεινά, αλλά δεν τους πείραζαν, δηλ. δεν ασκούσαν βία εναντίον τους (τονίζεται με την επανάληψη του ρήματος «πειράζω», μία φορά σε γ' ενικό ρηματικό πρόσωπο και σε μία περίπτωση σε α' πληθυντικό πρόσωπο, που δηλώνει ότι ο αφηγητής ανήκει στην ομάδα των ντόπιων κατοίκων της πόλης). Εντύπωση προκαλεί η στάση των Εβραίων, οι οποίοι ζουν και κινούνται κυρίως στα στενά όρια του μαχαλά (συνοικίας) τους στο κάστρο της πόλης, ακόμη και οι πλούσιοι, γιατί με αυτό τον τρόπο ένωσαν ασφάλεια (... από κει, από τα οβραϊκά τα δικά τους, κανένας δεν ξέκοβε, δεν πήγαινε παραπέρα, δεν χώριζε από τους άλλους. - Εδώ είναι η κλώσσα, τους έλεγε ο Σαμπεθαί Καμπιλής. Και το 'βρισκαν όλοι σωστό και σοφό με την κλώσσα του - πού να πας και να χάνεσαι μέσα στους ξένους;).

Τόσο στην αρχή, όσο και στο τέλος του αποσπάσματος, φαίνεται ότι ο αφηγητής αντιμετωπίζει με συμπάθεια την κοινότητα των Εβραίων. Ειδικότερα, η παραδοχή «όχι, δεν τους πειράζαμε εμείς» και ο τρόπος με τον οποίο, ειδικά στην τελευταία παράγραφο, αποδίδεται η εικόνα του μαχαλά σε όλες τις εποχές, «τα ταραγμένα όνειρα» που φέρνει ο άνεμος τον χειμώνα, το «αργοςάλεμα των καλαμιών» τις ήρεμες νύχτες, που έμοιαζε με θρήνο για μια χαμένη ζωή, «ο μαχαλάς που λικνίζεται» σαν μωρό από την άνοιξη ως και το καλοκαίρι.

Κείμενο 1

[Η δόμηση μιας εικονικής πραγματικότητας]

Το κείμενο είναι εισαγωγή από άρθρο του Ιωάννη Πανούση (Επιστημονικό Περιοδικό: Ζητήματα Επικοινωνίας, τεύχος 4^ο, 20-10-2006).

Τα ΜΜΕ δομώντας μιαν άλλη πραγματικότητα, αυτή της πληροφορημένης και ενημερωμένης κοινωνίας, αυτο-αναγορεύονται σε καθρέφτη ή εικόνα. Πόσο βέβαιοι είμαστε, όμως, ότι όλα τα στοιχεία και τα σχόλια που γράφονται κι ακούγονται συγκροτούν την πραγματικότητα κι ότι δεν υπάρχουν «κρυμμένα μυστικά και ντοκουμέντα»; Από την άλλη πλευρά, η εικόνα «της κοινωνίας της εικόνας» αναδεικνύει μια κοινωνία που φαίνεται να έχει παραδοθεί στις εικόνες που παράγουν οι άλλοι και καταναλώνει η ίδια. Ποια άραγε μηνύματα -και σε ποιους ακριβώς- εκπέμπει ο κόσμος των εικόνων της ανέμελης ζωής, της άθλιας ζωής, των πετυχημένων και των αποκλεισμένων, των απαθών και των ψυχοπαθών (Βιθυνός, 1998); Υπάρχει απώλεια του πραγματικού, μια σχάση ανάμεσα στην αναπαράσταση και στο γεγονός, με συνέπεια η αναπαράσταση να καθίσταται τελικά πραγματικότητα και το κοινωνικό να βιώνεται φαντασιακά.

Η κοινωνική κατασκευή μπορεί να προβάλλει είτε συναινετική εικόνα της κοινωνίας (συμφωνία σε κοινές αξίες, αποδεκτό life style) είτε συγκρουσιακή (π.χ., γενικευμένο φόβο λόγω εγκληματικότητας). Η νομιμοποιημένη βία, η δραματοποιημένη βία ή η «εύθυμη βία», δηλαδή, το περιπετειώδες θέαμα χωρίς θανάτους προσώπων, δημιουργούν ένα πλαίσιο κοινωνικού συμπεριφορισμού (behaviorism), όπου η εκμάθηση και η συμμόρφωση συνιστούν απαρέγκλιτους κανόνες. Βλέπουμε τον κόσμο, όπως μας τον περιγράφουν, σε βαθμό μάλιστα που αφενός, αν κάποιος λέει συχνά «έτσι φαίνεται να 'ναι τα πράγματα», στο τέλος το πιστεύει κι ο ίδιος κι αφετέρου η πιθανολογούμενη γνώμη της πλειοψηφίας να γίνεται αποδεκτή από τους υπόλοιπους, για να μη νιώθουν απομονωμένοι κοινωνικά.

Αυτή η σύγχυση εξωτερικής μορφής συνείδησης και υποκειμενικών νοημάτων δίνει την εντύπωση ότι συν-ένοχοι στην κατασκευή της πραγματικότητας είναι τόσο οι αφηγητές όσο και οι αναγνώστες/ ακροατές/ τηλεθεατές (ακόμη κι αν καλύπτονται και οι μεν και οι δε πίσω από τις μεταμοντέρνες συμβολικές κατασκευές).

Κείμενο 2

Το κόνισμα

Το κείμενο είναι απόσπασμα από το ομότιτλο διήγημα του Ανδρέα Καρκαβίτσα (1865-1922). Ο Τσαϊπάς είναι ένας μορφωμένος νέος ενός χωριού, στο οποίο έχει βρεθεί στην παραλία ένα ξύλο που οι χωρικοί θεώρησαν εικόνα και το φέρνουν με λιτανεία στην εκκλησία του χωριού τους. Πηγή: <http://users.uoa.gr>.

Όταν η λιτανεία έφτασε κοντά στον Τσαϊπά, σήκωσε κ' εκείνος το χέρι να κάμει το σταυρό του. Μα δεν τελείωσε. Το κόνισμα τού φάνηκε παράξενο· κάθε άλλο παρά κόνισμα. Δεν είδε παρά ένα δικέφαλον αητό με τα φτερά του ανοιχτά. Τα κεφάλια ζερβόδεξα με τη γλώσσα όξω και τα ράμφη γυριστά έδειχναν θυμό και αχορταγιά μεγάλη. Στα κεφάλια καθότανε κορόνα σταυροφόρα· κι άλλη κορόνα πιο μεγάλη τα 'σμιγε από πάνω. Τα νυχοπόδαρά του κρατούσανε το Σκήπτρο και μια σφαίρα με σταυρό. Και κάτω από τα πόδια του μια κορδέλα ξεδιπλωμένη είχε απάνω της γράμματα παράξενα. Τριγύρω άλλα μικροσκαλίσματα χρυσαλειμμένα, πουλιά, βαγιόκλαδα και χοντρόρογα σταφύλια. Μα το μόνο σημάδι που μπορούσε να το κάμει σεβαστό ήταν οι σταυροί του. Τίποτ' άλλο. Ο Τσαϊπάς στάθηκε ακίνητος, μη ξέροντας τι να σκεφτεί και τι να κάμει. Ο κόσμος τον είδε κ' ένας με τον άλλον στύλωσαν όλοι τα μάτια καταπάνω του. Όπως έστεκε στο ψήλωμα το ανάστημά του ιχνογράφονταν στον ασπρογάλανο ουρανό, σαν μαύρο είδωλο που τρέχει λαός να πετροβολήσει!

– Το καπέλο σου! βγήκε άξαφνα φωνή από το πλήθος.

– Το καπέλο σου! δευτέρωσε άλλη φωνή.

– Το καπέλο σου!.... Το καπέλο σου!... Το καπέλο σου!...

Υποψιάστηκαν πως το 'κανε για περιφρόνηση και αγανάχτησαν όλοι. Μα περισσότερο απ' όλους ο Αρλετής¹. Την έπαιρνε κατάμουτρα την προσβολή. Του διαβόλου ο γιος! Έμαθε πέντε γράμματα και θαρρείς πως έγινε σοφός! Μωρέ, καλά το λένε πως η Αθήνα έγινε για καταστροφή τού τόπου! Στέλνουν τα παιδιά τους να ξεστραβωθούν κ' εκείνα δίνουν την ψυχή τους στο Σατανά! Αντί να γυρίσουν άνθρωποι, γυρίζουν κούκλες· αντί να 'ρθουν χριστιανοί, έρχονται αλούτεροι²... Πού είναι τώρα ο μακαρίτης ο Τσαϊπάς να καμαρώσει το γιο του; Έφαε τη ζωή του απάνω στο τσαγκαρόσουβλο, για να τον κάμει άνθρωπο και να, τον έκαμε και τον ξέκαμε!

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1 Ήταν ο ψάλτης στην εκκλησία του χωριού.

2 Επίθετο που χρησιμοποιείται υβριστικά και σημαίνει: παράξενοι, ασυνήθιστοι, αιρετικοί.

1° υποερώτημα (μονάδες 10)

Σε 50-60 λέξεις να αποδώσεις συνοπτικά την άποψη του συγγραφέα για την πραγματικότητα που προβάλλουν τα ΜΜΕ στην εποχή μας.

Μονάδες 10

2° υποερώτημα (μονάδες 10)

Να εξηγήσεις με συντομία τον ρόλο των ερωτήσεων στη δομή/οργάνωση της πρώτης παραγράφου του Κειμένου 1.

Μονάδες 10

3° υποερώτημα (μονάδες 15)

Στο Κείμενο 1 συναντάμε πέντε (5) παρένθετες λέξεις, φράσεις ή και νοήματα. Να τις/τα εντοπίσεις (μονάδες 5) και να δικαιολογήσεις τη χρήση τους από τον συγγραφέα (μονάδες 10).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 30)

Με αφορμή το κείμενο που διάβασες αποφασίζεις να δημοσιεύσεις άρθρο στην εφημερίδα του σχολείου σου με θέμα τη λειτουργία των ΜΜΕ σήμερα. Σε 350 λέξεις να περιγράψεις την εικόνα που κατά τη γνώμη σου προβάλλουν τα ΜΜΕ για την κοινωνία σήμερα και τις συνέπειες που έχει για την ψυχολογία των νέων της ηλικίας σου.

Μονάδες 30

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 20)

Στο Κείμενο 2 παρατηρείται η περιγραφή ως τεχνική που πλαισιώνει την αφήγηση. Να βρεις το σχετικό χωρίο (μονάδες 10) και να δικαιολογήσεις αυτή την επιλογή του συγγραφέα (μονάδες 10).

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις με αναφορά σε σχετικές ενδείξεις στο Κείμενο 2 την αντίδραση του Τσαϊπά στη θέα της εικόνας και την αντίστοιχη αντίδραση του Αρλετή. Να οργανώσεις την απάντησή σου σε 100-150 λέξεις.

Μονάδες 15

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ (ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ)

Β' ΛΥΚΕΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΛ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

(Επισημαίνεται ότι οι απαντήσεις που προτείνονται για τα θέματα είναι ενδεικτικές. Κάθε άλλη απάντηση, κατάλληλα τεκμηριωμένη, θεωρείται αποδεκτή.)

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Η άποψη του συγγραφέα είναι ότι τα ΜΜΕ προβάλλουν για την πραγματικότητα:

- μηνύματα μέσω εικόνων ανέμελης ή άθλιας ζωής, πετυχημένων, αποκλεισμένων, απαθών, ψυχοπαθών,
- εικόνα μέσω της οποίας η κοινωνία βιώνεται φαντασιακά,
- διττή εικόνα κοινωνίας: συναινετική ή συγκρουσιακή,
- βία σε όλες τις μορφές: νομιμοποιημένη, δραματοποιημένη ή ως περιπετειώδες θέαμα χωρίς θανάτους,
- η πιθανολογούμενη γνώμη της πλειοψηφίας γίνεται ευρέως αποδεκτή από τον φόβο της κοινωνικής απομόνωσης.

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Τα ερωτήματα εκφράζουν με τη μορφή αποριών (του ίδιου του συγγραφέα ή απορίας που βασίζεται στην άποψη ενός ειδικού, τον οποίον επικαλείται, όπως ο Βιθυνός) τον κύριο προβληματισμό του κειμένου αναφορικά με την εικόνα της κοινωνίας που προβάλλουν τα ΜΜΕ. Με αυτά οργανώνεται δομικά ο εισαγωγικός χαρακτήρας της πρώτης παραγράφου και δημιουργείται κατάλληλο έδαφος για προβληματισμό του δέκτη και ενεργοποίηση του ενδιαφέροντός του.

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Πέντε παρένθετες λέξεις, φράσεις ή και νοήματα και δικαιολόγηση της χρήσης τους:

- **(Βιθυνός, 1998), 1^η παράγραφος:** βιβλιογραφική αναφορά, έχει πληροφοριακό χαρακτήρα.
- **(συμφωνία σε κοινές αξίες, αποδεκτό life style), 2^η παράγραφος:** επεξήγηση της έννοιας της «συναινετικής κοινωνίας».

- (π.χ., γενικευμένο φόβο λόγω εγκληματικότητας), 2^η παράγραφος: επεξήγηση νοήματος με παραδείγματα.
- (behaviorism), 3^η παράγραφος: ξενόγλωσση απόδοση ειδικού επιστημονικού (κοινωνιολογικού) όρου.
- (ακόμη κι αν καλύπτονται και οι μεν και οι δε πίσω από τις μεταμοντέρνες συμβολικές κατασκευές), 3^η παράγραφος: αξιολογική κρίση/σχόλιο του συγγραφέα.

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 30)

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ

Θετικά αξιολογούνται:

- Ένας πετυχημένος, περιεκτικός και ελκυστικός τίτλος.
- Αφόρμηση από το κείμενο στον πρόλογο.
- Η κατάλληλη τεκμηρίωση.
- Η αναφορική λειτουργία της γλώσσας, το σοβαρό ύφος λόγου.

Αρνητικά αξιολογούνται:

- Η απουσία τίτλου ή ένας μακροσκελής ή ασαφής τίτλος.
- Ένας γενικόλογος πρόλογος.
- Η πληθώρα παραδειγμάτων και η έλλειψη τεκμηρίωσης.
- Το προσωπικό, εξομολογητικό ύφος λόγου.

Ενδεικτικοί άξονες ανάπτυξης:

Τίτλος: «Η κοινωνία της εικόνας»,

Πρόλογος: Ένα άρθρο που διάβασα πρόσφατα αποτέλεσε το ερέθισμα για τη σύνταξη του παρόντος κειμένου...

Α' ερώτημα: Η εικόνα που προβάλλουν για την κοινωνία τα ΜΜΕ:

Ο/Η μαθητής/-τρια αναμένεται να αξιοποιήσει νοήματα του κειμένου, όπως η δραματοποιημένη βία (π.χ. δελτία ειδήσεων), η αύξηση της εγκληματικότητας και η προβολή μιας εικόνας γενικευμένου φόβου, ειδήσεις life style, που αφορούν στη ζωή προσώπων από τον χώρο της μόδας, του αθλητισμού και της Τέχνης, προβολή προσώπων που ανταποκρίνονται σε κυρίαρχα πρότυπα, όπως αυτό της καταναλωτικής κοινωνίας ή της εξωτερικής εμφάνισης κ.ά.

Β' ερώτημα: Συνέπειες αυτής της εικόνας για την ψυχολογία των νέων:

- απαισιοδοξία για το μέλλον,
- κυνισμός στον τρόπο αντιμετώπισης της πραγματικότητας,
- υιοθέτηση της κουλτούρας της βίας,
- επιφανειακή αντίληψη για τη ζωή και τις σχέσεις με τους συνομηλίκους ή τις επιλογές (π.χ. επιλογή επαγγέλματος),
- απώλεια της αίσθησης της πραγματικότητας,
- μόνιμο άγχος για την αποδοχή μιας πιθανολογούμενης γνώμης της πλειοψηφίας, για να υπάρξει σύμπλευση με τα κοινωνικά αποδεκτά πρότυπα.

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 20)

Στο Κείμενο 2 παρατηρούμε την περιγραφή στην πρώτη παράγραφο, ειδικότερα στο χωρίο «Δεν είδε παρά ένα δικέφαλον αητό ... ήταν οι σταυροί του. Τίποτ' άλλο.». Σε αυτό το σημείο περιγράφεται το «κόνισμα», η υποτιθέμενη εικόνα που βρέθηκε στην παραλία του χωριού και οι κάτοικοι με λιτανεία μεταφέρουν στην εκκλησία του χωριού. Με την περιγραφή ο συγγραφέας δικαιολογεί την αντίδραση του ήρωα (Το κόνισμα τού φάνηκε παράξενο· κάθε άλλο παρά κόνισμα.). Ο ήρωας άπλωσε το χέρι του, για να προσκυνήσει την εικόνα, καθώς περνά από μπροστά του, αλλά δεν ολοκλήρωσε την κίνησή του, καθώς η εικόνα που αντικρίζει και περιγράφεται με παραστατικό και κάπως χιουμοριστικό τρόπο τού φαίνεται αλλόκοτη για παράσταση αγίου προσώπου. Η περιγραφή δημιουργεί την αίσθηση της αμφιβολίας στον αναγνώστη, ώστε να συμπάσχει με τον ήρωα.

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ο Τσαϊπάς είναι μορφωμένος νέος, από σεβασμό στη λιτανεία και στη θρησκευτική πίστη των συγχωριανών του απλώνει το χέρι του, για να κάνει τον σταυρό του, όταν η λιτανεία περνά από το μέρος στο οποίο βρίσκεται, αλλά σταματά, όταν διαπιστώνει ότι η εικόνα δεν έχει θρησκευτικό θέμα και περιεχόμενο, μόνον οι σταυροί που είχε την έκαναν σεβαστή, αλλά ο δικέφαλος αετός και τα άλλα σύμβολα και αναπαραστάσεις δεν παρέπεμπαν στη θρησκευτική πίστη. Η στάση του διαφοροποιείται από των υπολοίπων και αυτό τονίζει με το εκφραστικό μέσο της παρομοίωσης (Όπως έστεκε στο ψήλωμα το ανάστημά του ιχνογράφονταν στον ασπρογάλανο ουρανό, σαν μαύρο είδωλο που τρέχει λαός να πετροβολήσει!) Προκαλεί την έντονη αντίδραση και αγανάκτηση των συγχωριανών του, που επιτακτικά του ζητούν να βγάλει το καπέλο του ως ένδειξη σεβασμού, καθώς περνά η λιτανεία με την εικόνα. Ο συγγραφέας αποδίδει αυτή την αντίδραση κυρίως στο

πρόσωπο του Ψάλτη (Μα περισσότερο απ' όλους ο Αρλετής). Αποτυπώνει τις σκέψεις και τη συναισθηματική του κατάσταση με παραστατικό τρόπο (Την έπαιρνε κατάμουτρα την προσβολή. Του διαβόλου ο γιος!). Ο Ψάλτης αποδίδει την περιφρονητική, κατά την κρίση του, στάση του Τσαϊπά στην εγγραμματοσύνη του και στις σπουδές του στην Αθήνα, που τη χαρακτηρίζει ως την καταστροφή του τόπου (καθότι μεγαλούπολη με διαφορετικές συνθήκες ζωής από αυτές της τοπικής κοινωνίας του χωριού).

Κείμενο 1

Οι προεκτάσεις της εξειδίκευσης

Το κείμενο προέρχεται από το βιβλίο «Κοινωνικά Δοκίμια» του Αθανάσιου Κιτσάκη, που υπήρξε καθηγητής στη Βαρβάκειο Σχολή, σελ. 63 – 64, εκδόσεις Γρηγόρης, Αθήνα: 1991 (διασκευή συντομευμένη για τις ανάγκες της εξέτασης).

Προσπαθώντας κανείς να εντοπίσει τα αποτελέσματα της εξειδίκευσης, θα **υιοθετούσε** καταρχάς την άποψη ότι η εξειδίκευση σημαίνει γενικότερα άνοδο και βελτίωση του επιπέδου ζωής. Σαν επιμέρους θετικά αποτελέσματα θα μπορούσαμε να επισημάνουμε τη μεγιστοποίηση της απόδοσης, την υψηλή δηλαδή αποδοτικότητα (αυτό, βέβαια, σε συνδυασμό με τις δυνατότητες που μπορεί να προσφέρει ένας σύγχρονος τεχνικός εξοπλισμός και οι νέες μέθοδοι παραγωγής), την ποιότητα στο παραγόμενο έργο, τη μείωση του κόστους παραγωγής, τη μείωση του καταβαλλόμενου μύχθου.

Ο Adam Smith, για να δείξει πόσο η εξειδίκευση αυξάνει την παραγωγικότητα, παραθέτει το κλασικό παράδειγμα της κατασκευής των καρφίτσων. «Ένας άνθρωπος μόνος του, λέει ο Smith, μπορεί να κατασκευάσει το πολύ μερικές εκατοντάδες καρφίτσες την ημέρα και αυτές όχι τέλειες. Αν, όμως, αυτό το έργο συντελείται από τα μέλη μιας μικρής ομάδας, έτσι ώστε το κάθε μέλος να εκτελεί συνεχώς την ίδια απλή ενέργεια, η ομάδα μπορεί στον ίδιο χρόνο να παράγει εκατοντάδες χιλιάδες καρφίτσες και μάλιστα τέλειες κατασκευής.» Επισημαίνουμε ακόμη ότι ο ειδικευμένος σε κάποιον τομέα της παραγωγής κάνει ενέργειες απλές και επαναλαμβανόμενες, επομένως, πρέπει να θεωρηθεί ότι η απλοποίηση που επιτυγχάνεται με την εξειδίκευση δεν απαιτεί ιδιαίτερες πνευματικές ικανότητες από τον εργαζόμενο.

Αντιμετωπίζοντας τώρα το χώρο της επιστήμης, θεωρούμε ότι η εξειδίκευση είναι απαραίτητη. Η εξειδίκευση, παρατηρεί ο Ι. Μ. Παναγιωτόπουλος, αποτελεί αναπόδραστη ανάγκη, γιατί κανείς δεν έχει σήμερα το δικαίωμα να καυχηθεί ότι κατέχει όλες τις γνώσεις της εποχής του, αφού απλούστατα, όπως λέει, ο τύπος του ολοκληρωμένου σοφού, όπως ήταν ο Αριστοτέλης, ο Λεονάρντο ντα Βίντσι ή ο Γκάιτε, είναι τώρα απραγματοποίητος. Κι αυτό γιατί η εξειδίκευση στο χώρο της επιστήμης είναι πια επιβεβλημένη από τη στιγμή που οι γνώσεις είναι απεριόριστες και γιατί μέσω αυτής μπορεί ο εξειδικευμένος επιστήμονας να εξετάσει όσο το δυνατόν λεπτομερέστερα και τελειότερα έναν τομέα. Το παράδειγμα της ιατρικής με τις τόσες ειδικότητες θα ήταν αρκετά πειστικό,

για να διαπιστώσει κάποιος το πόσο απαραίτητη είναι η εξειδίκευση στον επιστημονικό χώρο, όπως βέβαια και στον τομέα της τεχνικής.

Αν, όμως, εκ πρώτης όψεως, η εξειδίκευση παρουσιάζεται ως πανάκεια¹ και ως βασικός συντελεστής της κοινωνικής προόδου, χρειάζεται να δούμε και τις τεράστιες αρνητικές επιπτώσεις που έχει. Αναφέραμε ήδη ότι με την εξειδίκευση έχουμε το αποτέλεσμα της διαίρεσης του παραγόμενου έργου σε απλές και επαναλαμβανόμενες ενέργειες. Αυτή η επανάληψη, αυτή η τυποποίηση και ο **κατακερματισμός** του έργου σταδιακά κουράζουν τον άνθρωπο και τυποποιούν τον ίδιο, αμβλύνουν την ευαισθησία του απέναντι σε θέματα που δεν άπτονται της εργασίας, τον οδηγούν στην αλλοτρίωση και, κατά συνέπεια, στην έλλειψη ενδιαφέροντος για το παραγόμενο έργο και την ποιότητά του. Για το ξεπέραςμα αυτής της αλλοτρίωσης ο Ροζέ Γκαρωντύ προτείνει, αφενός μεν, να κοινωνικοποιηθούν τα μέσα παραγωγής, αφετέρου δε, να υπάρχει εναλλαγή των εργαζομένων στους χώρους εργασίας.

Κείμενο 2

Τα παιδιά της Νιόβης

Το κείμενο είναι απόσπασμα από το μυθιστόρημα του Τάσου Αθανασιάδη «Τα Παιδιά της Νιόβης», τέταρτη έκδοση (Ιούνιος 1998), εκδόσεις Εστία, Αθήνα

[...] Η Αρμενοπούλα την έκοψε: Κι όταν του χρόνου θα τέλειωνε το «Κεντρικό Παρθεναγωγείο», πώς θα γύριζε να μείνει στο Σαλιχλί, ύστερα από τέτοια ζωή στη Σμύρνη; ρώτησε με κρυμμένη χαιρεκακία. Η Τασώ χαμήλωσε τη φωνή, για να μην την ακούσει η μητέρα της: Ω! μα δεν το 'χει καθόλου σκοπό, αποκρίθηκε, σα τέλειωνε, να επιστρέψει στο Σαλιχλί. Τώρα πια ήταν της μόδας τα κορίτσια από καλά σπίτια, που ξέρανε ξένες γλώσσες, να εργάζονται σε μεγάλες εταιρίες και τράπεζες ως ιδιαίτερες γραμματείς των διευθυντών...

Και οι έξι είχαν απομείνει να την κοιτούν μ' ανοιχτό το στόμα. Η απάντησή της τους είχε κάνει μεγάλη εντύπωση. Να 'τανε από αυτές που τις λένε «σουφραζέτες», σαν τη μαντάμ Ζιζή; ρώτησε με αφέλεια η Ανδρονίκη του Γιανούσογλου κοιτάζοντας την Τασώ με θαυμασμό. Εκείνη έβαλε τα γέλια. Όταν ο πατέρας της, είπε, ήρθε την τελευταία φορά στη Σμύρνη, στο «Ξενοδοχείο της Αλεξάνδρειας», όπου έμεινε, του έπαιξε πιάνο. Πολύ του άρεσε. Την κοίταξε με χαμόγελο: «Πώς θα γυρίσεις, βρε κόρη μου, στο Σαλιχλί; Ύστερα απ' τη ζωή που κάνεις εδώ, τα μυαλά σου έχουν πάρει αέρα. Ο ένας γαμπρός θα σου μυρίζει και ο άλλος θα σου βρωμάει. Πρέπει να κοιτάξουμε με το νονό σου να σου βρούμε κανένα παλληκάρι απ' τη Σμύρνη...», της είπε.

Ξέσπασαν και οι έξι σε κάτι προσποιητά γέλια. Η απάντησή της, πώς μπορούσε να εργαστεί «ως ιδιαίτερα γραμματεύς», τριβέλιζε απ' τη ζήλεια το μυαλό τους. Γιατί να μην είχαν και κείνες την

¹ Πανάκεια: μτφ μέσο επίλυσης οποιουδήποτε προβλήματος

τύχη να μάθουν περισσότερα γράμματα; Μα στη Μικρά Ασία οι εύποροι γονείς θεωρούσαν υποτιμητικό να χάνουν τα κορίτσια τους καιρό πιο πέρα απ' το εξατάξιο Δημοτικό· σκοπός τους ήταν να γίνουν καλές νοικοκυρές. Οι μεγαλύτερες σπουδές ταίριαζαν στις φτωχοκοπέλες, που θέλανε να γίνουν δασκάλες...

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1(μονάδες 35)

1ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να συνοψίσεις σε ένα κείμενο περίπου 70 λέξεων τα θετικά αποτελέσματα της εξειδίκευσης, όπως αυτά αναπτύσσονται από τον συντάκτη στις τρεις πρώτες παραγράφους του Κειμένου 1.

Μονάδες 10

2ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Σε ποιο συμπέρασμα καταλήγει ο δοκιμιογράφος στην τρίτη παράγραφο του Κειμένου 1 (μονάδες 4), με ποια επιμέρους επιχειρήματα και παραδείγματα οδηγείται σε αυτό; (μονάδες 6).

Μονάδες 10

3ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να επιλέξεις στο απαντητικό σου φύλο τη σωστή απάντηση για καθεμία από τις παρακάτω προτάσεις του Κειμένου 1.

1. Η λέξη «**υιοθετούσε**» στην πρώτη παράγραφο έχει τη σημασία:

- α) αποδεχόταν
- β) απέρριπτε
- γ) ανεχόταν
- δ) ενέκρινε

2. Η λέξη «**κατακερματισμός**» στην τέταρτη παράγραφο, έχει ως αντώνυμό της τη λέξη:

- α) ολοκλήρωση
- β) προσδιορισμός

- γ) επανένωση
- δ) πολυδιάσπαση

3. Στην πρώτη παράγραφο στο χωρίο: «Σαν επιμέρους θετικά αποτελέσματα θα μπορούσαμε . . . τη μείωση του καταβαλλόμενου μόχθου» κυριαρχεί:

- α) η παρατακτική σύνδεση
- β) ο μικροπερίοδος λόγος
- γ) το πολυσύνδετο σχήμα
- δ) το ασύνδετο σχήμα

4. Ο δοκιμιογράφος επικαλείται στην τρίτη παράγραφο τα παραδείγματα του **Αριστοτέλη, του Λεονάρντο Ντα Βίντσι και του Γκάιτε**:

- α) για να αντιταχθεί με τα συγκεκριμένα πρότυπα σοφού
- β) για να επικρίνει τις συγκεκριμένες προσωπικότητες
- γ) για να συγκινήσει τον αναγνώστη
- δ) για να επικυρώσει την άποψη του

5. Στη δεύτερη παράγραφο και στο χωρίο «Αν, όμως, αυτό το έργο συντελείται από τα μέλη μιας μικρής ομάδας, έτσι ώστε το κάθε μέλος να εκτελεί συνεχώς την ίδια απλή ενέργεια, η ομάδα μπορεί στον ίδιο χρόνο να παράγει εκατοντάδες χιλιάδες καρφίτσες και μάλιστα τέλειας κατασκευής» στην υπογραμμισμένη φράση εκφράζεται:

- α) υπόθεση
- β) δυνατότητα
- γ) βεβαιότητα
- δ) πρόθεση

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 30)

Με αφορμή το Κείμενο 1 γράφεις ένα άρθρο που θα δημοσιευθεί στη σχολική σου εφημερίδα, εντοπίζοντας κυρίως τις αρνητικές συνέπειες της εξειδίκευσης στους εργαζόμενους, είτε αυτοί είναι απλοί εργάτες είτε εξειδικευμένοι επιστήμονες, καθώς και τους τρόπους, για να προληφθούν οι όποιες αρνητικές επενέργειες του φαινομένου. (350 – 400 λέξεις).

Μονάδες 30

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 20)

Στην πρώτη και δεύτερη παράγραφο του Κειμένου 2 παρουσιάζεται έμμεσα ένας διάλογος των κοριτσιών και της κεντρικής ηρωίδας. Να αναφέρεις για ποιο λόγο χρησιμοποιείται από τον αφηγητή σε σχέση με το περιεχόμενο και ποιο επικοινωνιακό αποτέλεσμα δημιουργεί.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις σε ποια κοινωνικά στερεότυπα βασίζονται οι αντιδράσεις και οι σκέψεις των δευτερευόντων προσώπων της ιστορίας (φιλενάδες, πατέρας) χρησιμοποιώντας στοιχεία του κειμένου. Ταυτίζεσαι μ' αυτά ή διαφοροποιείσαι; (120 - 150 λέξεις).

Μονάδες 15

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ (ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ)

Β΄ ΤΑΞΗ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΛ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

(Επισημαίνεται ότι οι απαντήσεις που προτείνονται για τα θέματα είναι ενδεικτικές. Κάθε άλλη απάντηση, κατάλληλα τεκμηριωμένη, είναι αποδεκτή.)

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ως θετικά αποτελέσματα της εξειδίκευσης επισημαίνονται:

- η βελτίωση της ποιότητας των προϊόντων,
- ο περιορισμός του κόστους παραγωγής και του κόπου,
- ταχύτητα και αρτιότητα κατασκευής των προϊόντων,
- απαραίτητη στην επιστήμη, λόγω της επέκτασης των γνώσεων και της αναγκαιότητας για εμβάθυνση και διεξοδική μελέτη ενός αντικειμένου.

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Στην τρίτη παράγραφο του κειμένου **το συμπέρασμα** στο οποίο καταλήγει ο δοκιμογράφος είναι ότι η εξειδίκευση είναι απαραίτητη στον τομέα της τεχνικής και στον επιστημονικό χώρο: «για να διαπιστώσει κάποιος το πόσο απαραίτητη . . . και στον τομέα της τεχνικής»

Αυτό τεκμηριώνεται με δύο επιμέρους επιχειρήματα, που ενισχύονται με τις αντίστοιχες διαρθρωτικές λέξεις (από τη στιγμή που / και γιατί) και ένα παράδειγμα. Συγκεκριμένα:

- Είναι απεριόριστες γνώσεις στον επιστημονικό τομέα και δεν μπορεί να τις κατέχει ένας άνθρωπος: «γιατί η εξειδίκευση στο χώρο της επιστήμης είναι πια επιβεβλημένη από τη στιγμή που οι γνώσεις είναι απεριόριστες».
- Υπάρχει αναγκαιότητα της λεπτομερούς και ολοκληρωμένης εξέτασης ενός ειδικού τομέα: «μέσω αυτής μπορεί ο εξειδικευμένος επιστήμονας να εξετάσει όσο το δυνατόν λεπτομερέστερα και τελειότερα έναν τομέα».
- Παράδειγμα: «Το παράδειγμα της ιατρικής με τις τόσες ειδικότητες θα ήταν αρκετά πειστικό . . .»

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Οι σωστές απαντήσεις στις επιμέρους προτάσεις είναι οι εξής:

1. α
2. γ
3. δ
4. α
5. β

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 30)

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ

Ως προς το επικοινωνιακό πλαίσιο (άρθρο) λαμβάνουμε υπόψη:

Απαιτείται τίτλος. Ενδεικτικά: «Τα αδιέξοδα της εξειδίκευσης».

Πρόλογος: Αφόρμηση από την πραγματικότητα της απίστευτης τεχνολογικής εξέλιξης που έχει διαχυθεί στην καθημερινότητα, με αποτέλεσμα την αυτοματοποίηση και της ίδιας της ζωής μας / εισαγωγή στις αρνητικές συνέπειες.

Ύφος λόγου: απλό, εφόσον το κείμενο προορίζεται για την σχολική εφημερίδα.

Γλώσσα: αναφορική λειτουργία / κυρίως γ' ρηματικό πρόσωπο ή α' ρηματικό πρόσωπο πληθυντικού αριθμού.

Ενδεικτικοί άξονες ανάλυσης:

α) Αρνητικές συνέπειες της εξειδίκευσης στους εργαζόμενους:

- Πνευματική συρρίκνωση του ειδικού, γιατί αδιαφορεί για την ευρύτερη κουλτούρα ή για τις κοινωνικοπολιτικές εξελίξεις → πρόσωπο μονοδιάστατο και συχνά μονολιθικό / κοινωνική αλλοτρίωση που μπορεί να οδηγήσει σε πολιτική αδιαφορία.
- Αισθήματα πλήξης και ανίας από την ενασχόληση με το ίδιο αντικείμενο → αποξένωση του ειδικού από την εργασία του, εφόσον του λείπει η χαρά της δημιουργίας, η γοητεία της συνεχόμενης εξέλιξης, της κατάκτησης του άγνωστου χώρου.
- Συρρικνώνονται αρετές του νου, όπως η ευρηματικότητα, η δημιουργική φαντασία και η επινοητικότητα, λόγω της επανάληψης και τυποποίησης των ενεργειών.
- Ηθική αλλοτρίωση → ο ειδικός επιστήμονας συχνά γίνεται αλαζονικός, γιατί πιστεύει ότι είναι η κορυφαία εκδοχή του επιστημονικού πνεύματος → πρόσωπο περιορισμένης κοινωνικής ευθύνης.

β) Τρόποι πρόληψης των αρνητικών συνεπειών:

- Δημιουργία ευχάριστων συνθηκών στο χώρο της εξειδικευμένης εργασίας (περιοδική αλλαγή του αντικειμένου ή ανανέωση του χώρου και των συνθηκών εργασίας) ⇒ εξουδετέρωση της πλήξης / ανανέωση του ενδιαφέροντος του ειδικευμένου εργαζόμενου / δυνατότητα παρέμβασης του εργαζόμενου στην οργάνωση της εργασίας με προτάσεις βελτίωσης.
- Σωστή παιδεία και αγωγή (ανθρωπιστική) για κάθε άνθρωπο/ ορθή αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου ⇒ επιδίωξη πολύπλευρης μόρφωσης, γενικότερης ενημέρωσης, καλής ποιότητας ψυχαγωγίας /ανάπτυξη ποικίλων ενδιαφερόντων πνευματικών, κοινωνικών, καλλιτεχνικών και πολιτιστικών γενικότερα → ανάπτυξη ολοκληρωμένης και ισορροπημένης προσωπικότητας.
- Συνεργασία επιστημόνων της ίδιας και διαφορετικών ειδικοτήτων, ώστε να αναπτύξουν κοινωνική συνείδηση και συναίσθηση της κοινωνικής τους προσφοράς.

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 20)

Ρόλος διαλόγου

- **Ως προς το περιεχόμενο:** α) Ο διάλογος αποκαλύπτει την ιδιοσυγκρασία της κεντρικής ηρωίδας (Τασώ) και τις προθέσεις της απέναντι στις προκλήσεις της ζωής: είναι τολμηρή, θέλει να πάρει τη ζωή στα χέρια της ενάντια στις κοινωνικές επιταγές και να δουλέψει, αν και φαίνεται πως και η ίδια ίσως αντιμετωπίζει ως καινοφανή μόδα αυτές τις επιλογές.

β) Μέσα από τον διάλογο επίσης είναι εμφανή τα πραγματικά συναισθήματα των υπόλοιπων κοριτσιών προς αυτήν: χαιρεκακία για την αναμενόμενη απογοήτευση της ηρωίδας, ζήλεια που δεν βρίσκονται στη θέση της, απορία και θαυμασμός από κάποιες.

- **Ως προς το επικοινωνιακό αποτέλεσμα:** ο διάλογος κάνει την ιστορία να ξετυλίγεται με ανάλαφρους και γρήγορους ρυθμούς, προσδίδοντας αμεσότητα στο κείμενο και είναι σαν να ακούμε τα λόγια και τα επιφωνήματα των κοριτσιών. Έτσι το ύφος γίνεται απλό και τα νοήματα διατυπώνονται πιο εύληπτα.

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

(Οι απαντήσεις είναι ενδεικτικές. Κάθε άλλη ερμηνεία κατάλληλα τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή)

Τα κοινωνικά στερεότυπα στα οποία υπακούουν οι φίλες, όπως και ο πατέρας, αφορούν κυρίως στον ρόλο και στον προορισμό των γυναικών της εποχής, όπως και στην έξωθεν σωστή εικόνα που όφειλαν να παρουσιάζουν τα κορίτσια των καλών οικογενειών.

Συγκεκριμένα:

α) Υπήρχε η διάχυτη αντίληψη πως η μεγαλούπολη και η μόρφωση μπορεί να ξεμυαλίσουν ένα κορίτσι και να το κάνουν να εκτραπεί από τον προορισμό του: «Κι όταν του χρόνου . . . τέτοια ζωή στη Σμύρνη;»

β) Η εργασία δεν θεωρούνταν προνόμιο, αλλά υποτιμητική επιλογή για μια κόρη καλής οικογένειας, καθώς θεωρούνταν αναγκαστική επιλογή των φτωχοκόριτσων: «Μα στην Μικρά Ασία . . . που θέλανε να γίνουν δασκάλες . . .»

γ) Η επιλογή γαμπρού και ο γάμος της κόρης ήταν αποκλειστική φροντίδα της οικογένειας: «Ο ένας γαμπρός θα σου . . . βρούμε παλληκάρι από τη Σμύρνη»

Ο/η μαθητής/-τρια, ανάλογα με τις προσλαμβάνουσες και τις προσωπικές αξίες και βιώματα του / της μπορεί να συμφωνήσει μ' αυτές τις αντιλήψεις ή να διαφοροποιηθεί, θεωρώντας πως απέχουν πια πολύ από τη σύγχρονη πραγματικότητα. Αρκεί η προσωπική του/ της θέση να εκφραστεί τεκμηριωμένα σε ύφος λόγου απλό και κατανοητό.

Κείμενο 1

Η επιμονή καταργεί τα στερεότυπα

Το κείμενο αποτελεί διασκευή του άρθρου που δημοσιεύτηκε από την Κατερίνα Ανέστη, στην εφημερίδα «το Βήμα», στις 22-03-2018.

Είναι τελικά τόσο δύσκολο να μιλήσεις για τα στερεότυπα, ακόμα και -ίσως κυρίως- αν ο ίδιος είσαι θύμα μιας στερεοτυπικής αντίληψης που σε βάζει στο περιθώριο. Αυτή η σκέψη ήταν κυρίαρχη, καθώς άκουγα τους τόσο διαφορετικούς μεταξύ τους ομιλητές του πάνελ¹ στη μηνιαία εκδήλωση των Διαλόγων που διοργανώνει το Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος και που την 21 Μαρτίου είχε για θέμα τα στερεότυπα.

Στο αναπηρικό αμαξίδιό της, τόσο χαρούμενη που επέστρεψε στην Ελλάδα, η 18χρονη Νουτζίν Μουσταφά η οποία έφτασε από τη Συρία στη Λέσβο πριν από περίπου δυο χρόνια και σήμερα ζει στη Γερμανία. Ένα πρότυπο δύναμης και αισιοδοξίας. Η Νουτζίν αρνείται κατηγορηματικά να οικτρίει² τον εαυτό της. Και ήταν το πιο φωτεινό πρόσωπο της εκδήλωσης, με το χιούμορ της καταλυτικό να δίνει τον τόνο, όταν οι τοποθετήσεις κινδύνευαν να γίνουν πολύ καταγγελτικές ή ξύλινες.

Η Νουτζίν, αυτή η ασταμάτητη, ατρόμητη έφηβη, στάθηκε στο πάνελ έτοιμη να μην γκρινιάξει, να μην απαιτήσει, να μην σηκώσει το δάχτυλο, για να μας κάνει κήρυγμα ορθότητας. Ακόμα και για την μητέρα της μίλησε: «ενοχλούμαι όταν η μητέρα μου, εξαιτίας της αναπηρίας μου, σπεύδει να εξηγήι στους άλλους πόσο έξυπνη είμαι και πόσα βιβλία έχω διαβάσει». Και με ηρεμία και τρυφερότητα εξήγησε πως: «Αντιλαμβάνομαι ότι είμαι, ότι είμαστε διαφορετικοί. Ντυνόμαστε, τρώμε, μιλάμε, προσευχόμαστε διαφορετικά. Δεν μπορώ να απαιτήσω να μας αποδεχτούν αυτομάτως».

Η ίδια έφτασε στην Ελλάδα από τη Συρία στο αμαξίδιό της και ανέφερε χαρακτηριστικά: «χαίρομαι που επέστρεψα, για να αποκτήσω νέες εμπειρίες από την Ελλάδα. Αυτή τη φορά δεν έφτασα βρεγμένη, ούτε έχοντας διακινδυνεύσει να χάσω τη ζωή μου» είπε γελώντας γαλήνια. «Πήγα στην Ακρόπολη, όπου ήταν φανερό ότι οι αρχαίοι Έλληνες δεν είχαν σκεφθεί την πιθανότητα

¹ ομάδα ανθρώπων που είναι (ή θεωρούνται) ειδήμονες σε κάποιο θέμα κι έχουν κληθεί για να μιλήσουν σχετικά με αυτό σε μια δημόσια συζήτηση (π.χ. τηλεοπτική, συνεδριακή κ.λπ.)

² αισθάνεται οίκτο

να τους επισκεφθεί κάποιος σε αναπηρικό αμαξίδιο». Προσπάθησε να εξηγήσει με φυσικότητα τα στερεότυπα λέγοντας: «μας λείπει η περιέργεια να γνωρίσουμε το διαφορετικό».

Και μετά από αυτή τη συζήτηση, που έβαλε τον καθένα αντιμέτωπο με τον εαυτό του - ακόμη και όσους πιστεύουν και είναι θύματα των στερεοτύπων-, ήρθε η Διαπολιτισμική Χορωδία της Εθνικής Λυρικής Σκηνής που απαρτίζεται από ανθρώπους που έφτασαν στην Ελλάδα από κάθε χώρα (πρόσφυγες, μετανάστες, κάποιοι μόνο προσωρινά εδώ), να δημιουργήσει γέφυρες μέσω της μουσικής, για να δείξει πώς τα χάσματα μπορούν να σβήσουν. Αυτό που πήρα φεύγοντας ήταν κυρίως το ατίτασο πνεύμα της Νουτζί: «μερικές φορές σχεδόν απολαμβάνω τα στερεότυπα που έχουν κάποιοι, επειδή διασκεδάω με την αντίδρασή τους, όταν διαπιστώνουν πως δεν ισχύουν».

Κείμενο 2

Το προσφυγάκι

Το απόσπασμα προέρχεται από το βιβλίο της Ιφιγένειας Χρυσόχου «Ξεριζωμένη Γενιά. Το χρονικό της προσφυγιάς στη Θεσσαλονίκη» (1999, Αθήνα: Εκδ. Αλέξανδρος).

Όταν πήρε να ξεθυμαίνει, ξεχύθηκαν οι άνθρωποι στους δρόμους και το βάλανε για τα σπίτια τους. Άρχισε να σκοτεινιάζει. Έρημος σε λίγο ο τόπος. Ένα αγοράκι γύρω στα δέκα δεν το κουνά απ' τη θέση του. Με τα μούτρα κολλημένα στα θαμπωμένα τζάμια του καφενέ, κοιτάει μέσα. Τα παγωμένα νερά τρέχουν απ' τα μπατζάκια του. Κολυμπούν τα πόδια στα χιλιотруπημένα παπούτσια. Τσούζουν τα δάχτυλα απ' το κρύο. Το κρύο τρύπησε τα κόκαλα, έφτασε στο μεδούλι. Χτυπούν τα δόντια. Τρέμει ολόκληρο το παιδί.

Ένας από μέσα άνοιξε την πόρτα του καφενέ.

Δοκιμάζει να μπει τ' αγόρι.

- Όξω, όξω, αγρίεψε ο καφετζής.
- Άστο. Έλα, κάνει με νόημα στο παιδί ένας πελάτης.
- Τι το θες; Ζητιανάκι θα 'ναι.
- Δεν είμαι ζητιανάκι. Προσφυγάκι είμαι, ξεσπά στα κλάματα το παιδί.
- «Τι ζητιανάκι, τι προσφυγάκι», μурμουρίζει ο καφετζής.
- Έλα, κάτσε κοντά μου, του λέει ο πελάτης. Φέρε ένα ζεστό τσάι και δύο παξιμάδια, φωνάζει στον καφετζή.
- Τον κακομαθαίνεις, τρίζει αυτός τα δόντια.
- Λοιπόν, πώς σε λένε; ρωτάει ο πελάτης το προσφυγάκι.
- Μιχάλη.
- Και γιατί βγήκες μ' αυτόν τον καιρό, Μιχάλη;
- Πέθανε η νενέ μου και φοβάμαι να μείνω μόνος στο υπογάκι.

- Πώς πέθανε;
- Δεν ξέρω.
- Κι η μαμά σου; Πού είναι η μαμά σου;
- Δεν έχω μαμά, ούτε μπαμπά. Τους σφάξανε οι Τούρκοι στο Αξάρι.
- Στο Αξάρι είπες; Δηλαδή είμαστε συμπατριώτες.
- Είσαι κι εσύ απ' τ' Αξάρι;
- Απ' εκεί κοντά. Εσύ πώς γλίτωσες;
- Ήμουν με το θείο μου και τη νενέ μου στη Σμύρνη. Τώρα που πέθανε η νενέ... Πού θα πάω; Τι θα γίνω; κλαίει το παιδί. Τι θα κάνω; Πού θα πάω; καταπίνει το τσάι με τα δάκρυα.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Για ποιους λόγους η συντάκτρια του Κειμένου 1 ξεχώρισε τη 18χρονη Νουτζίν Μουσταφά από τους υπόλοιπους ομιλητές της εκδήλωσης (50-60 λέξεις);

Μονάδες 10

2ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποιο είναι το κοινό σημείο αναφοράς στη βάση του οποίου γίνεται η μετάβαση από την 3η στην 4η παράγραφο του Κειμένου 1; Να περιγράψεις με συντομία τη νοηματική τους σύνδεση.

Μονάδες 10

3ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Η συντάκτρια στο Κείμενο 1 επιλέγει γλωσσικά να παρουσιάσει μέσα σε εισαγωγικά, αυτούσια, τα λόγια και τις απόψεις της Νουτζίν. Να εξηγήσεις με συντομία το επικοινωνιακό αποτέλεσμα αυτής της επιλογής (μονάδες 5) και να παρουσιάσεις τη διαφορά στο υφολογικό αποτέλεσμα, αν μετέφερε τα λόγια της σε γ' ρηματικό πρόσωπο (μονάδες 10).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 30)

Να υποθέσεις ότι το Κείμενο 1 το διαβάσατε στην τάξη και σου προκάλεσε εντύπωση η άποψη της Νουτζίν ότι «μας λείπει η περιέργεια να γνωρίσουμε το διαφορετικό», που εξέφρασε για τους λόγους που οδηγούν σε στερεοτυπικές αντιλήψεις. Αποφασίζεις να συντάξεις ένα κείμενο 350-400 λέξεων για το ιστολόγιο του σχολείου σου, στο οποίο θα εκθέσεις τη συμφωνία ή τη διαφωνία σου

με την παραπάνω άποψη και θα παρουσιάσεις και άλλους παράγοντες που δημιουργούν στερεοτυπικές αντιλήψεις.

Μονάδες 30

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 20)

Στο Κείμενο 2 η συγγραφέας αποδίδει τα νοήματα χρησιμοποιώντας τον διάλογο. Ποιον ρόλο, κατά τη γνώμη σου, υπηρετεί η παραπάνω επιλογή στην αφήγηση και ποιο το αισθητικό – επικοινωνιακό αποτέλεσμα που δημιουργεί;

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ποιες στερεοτυπικές αντιλήψεις διατυπώνονται στο Κείμενο 2, όπως προκύπτει από την ανάγνωσή του (μονάδες 5), και ποιες στάσεις του κοινωνικού περιβάλλοντος αναδεικνύει η συγγραφέας (μονάδες 10); Η ερμηνεία σου να εκτείνεται σε 100-150 λέξεις.

Μονάδες 15

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ (ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ)

Β΄ ΤΑΞΗ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΛ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

(Επισημαίνεται ότι οι απαντήσεις που προτείνονται για τα θέματα είναι ενδεικτικές. Κάθε άλλη απάντηση, κατάλληλα τεκμηριωμένη, είναι αποδεκτή.)

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Η συντάκτρια του Κειμένου 1 ξεχωρίζει τη Νουτζίλ από τους υπόλοιπους ομιλητές της εκδήλωσης, γιατί διατηρεί την αισιοδοξία και τη δύναμή της, παρά τις δυσκολίες που προκαλεί η αναπηρία της. Η νεαρή κοπέλα έχει χιούμορ, δεν έχει οδηγηθεί στην αυτολύπηση και αποδέχεται τη διαφορετικότητα, χωρίς διάθεση διδακτισμού προς τους άλλους. Είναι ανοιχτή σε νέες εμπειρίες και με το παράδειγμά της καταρρίπτει τα στερεότυπα.

2ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Στην 3^η και στην 4^η παράγραφο του Κειμένου 1 παρουσιάζονται οι εμπειρίες της Νουτζίλ και οι απόψεις της. Πιο συγκεκριμένα, στην 3^η παράγραφο η Νουτζίλ αναφέρει στοιχεία από τη σχέση με τη μητέρα της και τη στάση της απέναντι στη διαφορετικότητα, ενώ στην επόμενη παράγραφο η κοπέλα εκθέτει τον τρόπο που έφτασε στην Ελλάδα. Η συνοχή των δύο παραγράφων επιτυγχάνεται με την αντωνυμία «η ίδια» και νοηματικά συνδέονται με τις απόψεις της Νουτζίλ που παρουσιάζονται αυτούσια μέσα σε εισαγωγικά.

3ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Η συντάκτρια στο Κείμενο 1 επιλέγει γλωσσικά να παρουσιάσει μέσα σε εισαγωγικά, αυτούσια, τα λόγια και τις απόψεις της Νουτζίλ. Το επικοινωνιακό αποτέλεσμα από τη χρήση του α΄ προσώπου είναι η αμεσότητα που δημιουργείται στο λόγο, καθώς το ύφος λόγου γίνεται πιο οικείο προς τον αναγνώστη και ο λόγος αποκτά εξομολογητικό τόνο. Σε περίπτωση που η συντάκτρια επέλεγε να παρουσιάσει τις απόψεις της Νουτζίλ σε γ΄ ρηματικό πρόσωπο, το ύφος λόγου θα γινόταν πιο ουδέτερο και αποστασιοποιημένο, σοβαρό και ο λόγος θα έχανε την επικοινωνιακή αμεσότητα και αποτελεσματικότητά του.

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 30)

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ

Ως προς το επικοινωνιακό πλαίσιο (άρθρο) λαμβάνουμε υπόψη:

Δομή: απαιτείται **Τίτλος**, στον **Πρόλογο:** αφόρμηση από το απόσπασμα, παρουσίαση του θέματος (συμφωνία ή διαφωνία με την άποψη της Νουτζίν και παρουσίαση επιπλέον παραγόντων που οδηγούν σε στερεοτυπικές αντιλήψεις).

Ύφος λόγου: απλό και οικείο, εφόσον γράφεται στην ιστοσελίδα του σχολείου.

Γλώσσα: αναφορική/κυριολεκτική λειτουργία, απλό λεξιλόγιο.

Ενδεικτικοί άξονες ανάλυσης:

Σε περίπτωση συμφωνίας:

Δεν έχουμε περιέργεια να γνωρίσουμε το διαφορετικό και αυτό με τη σειρά του δημιουργεί προβλήματα, διότι:

- Η διαφορετικότητα προκαλεί φόβο (π.χ. ξενοφοβία, ομοφοβία).
- Δεν έχουμε μάθει από το οικογενειακό και σχολικό περιβάλλον να χειριζόμαστε το διαφορετικό και οτιδήποτε αποκλίνει από την κοινωνική σύμβαση.
- Θεωρούμε πως αυτό που βιώνουμε και ισχύει κατά κανόνα είναι και το ορθό (ζήτημα εσφαλμένης παιδείας).

Σε περίπτωση διαφωνίας:

Δεν είναι απλώς θέμα περιέργειας η αποφυγή γνωριμίας με το διαφορετικό, αλλά πολύ βαθύτερο, διότι:

- η διαφορετικότητα προβάλλεται ως κατώτερη από τα Μέσα ενημέρωσης, οπότε κάθε τι διαφορετικό θεωρείται και εσφαλμένο,
- τα σχολικά εγχειρίδια εντείνουν την άποψη πως οτιδήποτε ξένο, ως προς τα εθνικά στοιχεία και χαρακτηριστικά, φέρει αρνητικό πρόσημο και είναι εχθρικό,
- για να πιστεύει ένα άτομο στη διάκριση και στην κατωτερότητα άλλων φυλών, λαών, κοινωνικών ομάδων έναντι της ομάδας στην οποία το ίδιο εντάσσεται, σημαίνει πως υποκρύπτονται ψυχολογικές ανασφάλειες και δικά του σύνδρομα κατωτερότητας τα οποία προβάλλει στους άλλους.

Άλλοι παράγοντες που δημιουργούν στερεοτυπικές αντιλήψεις:

(Αρκετά στοιχεία από αυτά που προαναφέρθηκαν στη συμφωνία/διαφωνία μπορούν να θεωρηθούν αίτια στερεοτυπικών αντιλήψεων)

- Ιστορικές συγκυρίες που φέρνουν σε σύγκρουση λαούς, δημιουργώντας κλίμα αντιπαλότητας μεταξύ τους.

- Εσωτερικά κοινωνικοπολιτικά προβλήματα, όπως οικονομική κρίση και ανεργία, που αποδίδονται σκοπίμως σε ξένους (μετανάστες/πρόσφυγες), καλλιεργώντας τη λογική του «αποδιοπομπαίου τράγου».

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 20)

Ο αφηγηματικός τρόπος του διαλόγου βοηθάει να παρουσιαστούν οι χαρακτήρες και τα πρόσωπα της συνομιλίας με τρόπο άμεσο και εύληπτο. Ο αναγνώστης κατανοεί καλύτερα τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά κάθε προσώπου μέσα από τις απαντήσεις που δίνονται στη διάρκεια της συνομιλίας. Το επικοινωνιακό αποτέλεσμα είναι η δραματοποίηση του γεγονότος, εφόσον ο αναγνώστης νιώθει σαν να διαδραματίζεται μπροστά του ο διάλογος.

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Στο Κείμενο 2 προβάλλονται ορισμένες στερεοτυπικές αντιλήψεις, όπως ότι οι ζητιάνοι δεν έχουν λόγο συμβίωσης με τους άλλους ανθρώπους (Τι το θες; Ζητιανάκι θα 'ναι), η εξομοίωση ζητιάνων και προσφύγων, ως ανθρώπων ακατάλληλων για συναναστροφή («Τι ζητιανάκι, τι προσφυγάκι», μουρμουρίζει ο καφετζής). Υπονοείται η αντίληψη πως άτομα με κοινή καταγωγή (συμπατριώτες) αξίζουν καλύτερης μεταχείρισης (Στο Αξάρι είπες; Δηλαδή είμαστε συμπατριώτες. -Είσαι κι εσύ απ' τ' Αξάρι;), ενώ χρησιμοποιούνται συναισθηματικά φορτισμένες λέξεις για τις ενέργειες των αντιπάλων (Τους σφάξανε οι Τούρκοι στο Αξάρι). Όπως φαίνεται και από τα στοιχεία που προηγήθηκαν, η στάση του κοινωνικού περιβάλλοντος είναι αρνητική ως προς τα ξένα άτομα ή τα άτομα χαμηλής οικονομικής τάξης και θετική ως προς τα άτομα του ίδιου έθνους. Οι βαθύτερες αιτίες της αρνητικής ή της θετικής στάσης εδράζονται στις παγιωμένες στερεοτυπικές αντιλήψεις των ανθρώπων.

Κείμενο 1

Το αποτέλεσμα μετράει και εκεί δεν χωράνε στερεότυπα και προκαταλήψεις

Το παρακάτω κείμενο αποτελεί συνέντευξη, δημοσιευμένη στη στήλη «Κ Ηγέτιδες» της εφημερίδας «Καθημερινής» στις 29 Μαρτίου 2021, την οποία έδωσε η κ. Ελένη Βρεττού με την ιδιότητα της Ανώτερης Γενικής Διευθύντριας της Τράπεζας Πειραιώς.

Με ποια στερεότυπα και προκαταλήψεις έρχονται, ακόμα και σήμερα, αντιμέτωπες οι γυναίκες στον χώρο της εργασίας;

Δυστυχώς, ακόμη και σήμερα υπάρχουν στερεότυπα και προκαταλήψεις απέναντι στις γυναίκες, όχι μόνον όταν αυτές πρωτοεισέρχονται σε έναν χώρο εργασίας, αλλά και όταν έχουν ήδη διακριθεί. Αυτό αποτρέπει πολλές να διεκδικήσουν αυτό που πραγματικά τους αξίζει. Μια γυναίκα χρειάζεται να καταβάλει πολύ μεγαλύτερη προσπάθεια, για να αποδείξει την αξία της και να γίνει αποδεκτή με γνώμονα την προσωπικότητα και τη δουλειά της, και καμιά φορά αναγκάζεται να γίνει πιο σκληρή, μαχητική και επίμονη. Εννοείται, βέβαια, πως αυτό που μετράει στον σύγχρονο κόσμο είναι το αποτέλεσμα, κι εκεί δεν χωράνε στερεότυπα και απαρχαιωμένες αντιλήψεις.

Μία από τις πτυχές της ανισότητας στην επαγγελματική ζωή των γυναικών είναι και το έμφυλο χάσμα στις αμοιβές, στις επενδύσεις και στη χρηματοδότηση. Πού οφείλεται αυτό;

Είναι αλήθεια ότι αυτός είναι ένας τομέας στον οποίο έχουμε πολύ δρόμο να διανύσουμε. Σε ό,τι αφορά το επιχειρείν, το πρόβλημα είναι ότι ελάχιστες γυναίκες έχουν την ευκαιρία ή αποφασίζουν να εισέλθουν στον επιχειρηματικό στίβο, κυρίως γιατί το περιβάλλον τους ή οι συνθήκες λειτουργούν αποθαρρυντικά. Αντίστοιχα έντονο είναι το πρόβλημα των χαμηλών αμοιβών των γυναικών εξαιτίας και του μικρού αριθμού εκπροσώπησης τους σε θέσεις ευθύνης. Είναι προφανές, όμως, ότι, όσο και όπου παραμένουν τέτοιες διακρίσεις, είναι προδιαγεγραμμένες οι αρνητικές συνέπειες και αυτό θα πρέπει να το αντιληφθούν άμεσα όχι μόνο όσοι συμβάλλουν σε κάτι τέτοιο, αλλά και όσοι έχουν τη δυνατότητα να επιταχύνουν τις αναγκαίες αλλαγές, συμπεριλαμβανομένης και της Πολιτείας.

Πώς μπορούμε να μεγαλώσουμε τα νέα κορίτσια ώστε να διεκδικούν πιο αποτελεσματικά την επαγγελματική τους εξέλιξη και την οικονομική τους ανεξαρτησία;

Η αλλαγή κουλτούρας ξεκινάει από το σπίτι: μια εργαζόμενη μητέρα με φιλοδοξίες, στόχους και οικονομική ανεξαρτησία, μέσα σε ένα υγιές οικογενειακό περιβάλλον σεβασμού, με τον σύζυγο

συμπαραστάτη σε όλα, λειτουργεί από νωρίς ως ένα ισχυρό πρότυπο που βοηθά να διαμορφώσει τις αξίες και τη στάση της νέας γενιάς. Όμως, το κύριο συστατικό, για να διεκδικήσουν επιτυχώς τα κορίτσια μια συνεχή επαγγελματική εξέλιξη, είναι η εμπιστοσύνη στον εαυτό τους. Θα πρέπει να αναλάβουν την ευθύνη της καριέρας τους βάζοντας ξεκάθαρους στόχους κι αυτό θα έρθει μέσα από την αγάπη για τη δουλειά, τη συνεχή αυτοβελτίωση, την αναζήτηση νέων προκλήσεων και την ουσιαστική επικοινωνία. Έχουμε και εμείς την ευθύνη να τους δώσουμε ευκαιρίες να εκτεθούν και να διαγράψουν τη δική τους πορεία, κάνοντας ακόμη και λάθη.

Κείμενο 2

Ενώπιος Ενωπίω, 31-5-1962

Το παρακάτω κείμενο αποτελεί ημερολογιακή σημείωση του ποιητή Νικηφόρου Βρεττάκου (1912-1991) που συμπεριλαμβάνεται στο βιβλίο «Ενώπιος Ενωπίω: Ημερολογιακές σημειώσεις 1962», εκδόσεις «Τρία Φύλλα», Αθήνα: 1991.

Με απασχολεί πάλι η ανακάλυψη ενός θέματος και η επεξεργασία του. Το απόγευμα το περιοδικό, περιμένει αυτή τη συνεργασία. Ούτε λίγο, ούτε πολύ, τέσσερες σελίδες του περιοδικού που πρέπει να γραφούν ως το μεσημέρι και να αρέσουν και στους αναγνώστες σαν κάτι ξεχωριστό. Εμπρός, λοιπόν, τέλειωνε και άρχιζε. Δεν είναι μέρα που να μην νομίζεις πως αρχίζεις, δεν είναι μέρα που να μην νομίζεις πως τελειώσεις. Πολλές φορές το σκέφτομαι αυτό το πράγμα. Αν οι γραμμές που έχω γράψει έμπαιναν σε μια ευθεία γραμμή, θα έφταναν άραγε στο φεγγάρι; Κι αν αυτές οι γραμμές γίνονταν νήματα και μπερδεύαν ανάμεσά τους μιας μεγάλη πολιτεία σαν την Νέα Υόρκη, πώς θα φάνταζε αυτή η πολιτεία μες στο αραχνένιο δίκτυ της;

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να παρουσιάσεις περιληπτικά σε 60-70 λέξεις τους παράγοντες που, κατά την Ελένη Βρεττού (Κείμενο 1), μπορούν να βοηθήσουν τα νέα κορίτσια να διεκδικήσουν πιο αποτελεσματικά την επαγγελματική τους εξέλιξη και την οικονομική τους ανεξαρτησία.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Στις ακόλουθες περιόδους του Κειμένου 1 (1^η παράγραφος) να ερμηνεύσεις τη χρήση των υπογραμμισμένων λέξεων ως στοιχείων συνοχής με βάση τα συμφραζόμενα.

«Αυτό αποτρέπει πολλές να διεκδικήσουν αυτό που πραγματικά τους αξίζει. [...] «Εννοείται, βέβαια, πως αυτό που μετράει στον σύγχρονο κόσμο είναι το αποτέλεσμα,....»

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να βρεις δύο (2) επιρρήματα, ένα (1) ρήμα και δύο (2) επίθετα που λειτουργούν αξιολογικά στο Κείμενο 1, εκφράζουν δηλαδή ένα σχόλιο της πομπού που παραχωρεί τη συνέντευξη (μονάδες 10), και να δικαιολογήσεις την παρουσία τους σε σχέση με το είδος του κειμένου (μονάδες 5).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 2

Να υποθέσεις ότι η Ελένη Βρεττού είναι προσκεκλημένη σε μια εκδήλωση του σχολείου σου με θέμα «*Εργαζόμενη Γυναίκα και Στερεότυπα*». Με βάση όσα διάβασες στη συνέντευξή της (Κείμενο 1), ποιες συμβουλές πιστεύεις ότι θα έδινε στα παιδιά και ποιες στους καθηγητές; Να συντάξεις εκ μέρους της την ομιλία που θα εκφωνήσει σε 350-400 λέξεις.

Μονάδες 30

ΘΕΜΑ 3

Να αναφέρεις δυο στοιχεία του Κειμένου 2 που επιβεβαιώνουν ότι αποτελεί ημερολογιακή σημείωση και δύο στοιχεία που «δείχνουν» ότι ο συντάκτης του είναι λογοτέχνης και μάλιστα ποιητής. Να τεκμηριώσεις την απάντησή σου με αναφορές στο κείμενο, συνοδευόμενες από τον απαραίτητο σχολιασμό.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 4

Ποια υποχρέωση έχει να φέρει σε πέρας ο Νικηφόρος Βρεττάκος στο Κείμενο 2 (μονάδες 5); Πώς αντιλαμβάνεσαι την έννοια του «πρέπει» που αναφέρει (είναι υπογραμμισμένο) και πώς θεωρείς ότι αυτό επηρεάζει τα συναισθήματά του και την απόδοση στο έργο του (μονάδες 10); Να τεκμηριώσεις την απάντησή σου καταγράφοντας τις απόψεις σου σε 100-150 λέξεις.

Μονάδες 15

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ (ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ)

Β' ΤΑΞΗ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΛ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

(Επισημαίνεται ότι οι απαντήσεις που προτείνονται για τα θέματα είναι ενδεικτικές. Κάθε άλλη απάντηση, κατάλληλα τεκμηριωμένη, θεωρείται αποδεκτή.)

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ενδεικτική πύκνωση (61 λέξεις):

Η Ελένη Βρεττού, αναφερόμενη στην επαγγελματική εξέλιξη των νέων κοριτσιών, επισημαίνει τη θετική επίδραση που ασκεί σε αυτήν η οικογενειακή κουλτούρα και ειδικότερα το πρότυπο μιας εργαζόμενης μητέρας και ενός υποστηρικτικού πατέρα. Τονίζει ωστόσο ότι μια κοπέλα οφείλει να πορεύεται κατεχοχόν με αυτοπεποίθηση, υπευθυνότητα, φιλοπονία και διάθεση αυτοβελτίωσης, ενώ η κοινωνία πρέπει να της εξασφαλίζει ευκαιρίες, ακόμα κι αν γίνονται λάθη.

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

- Η δεικτική αντωνυμία «Αυτό» ως στοιχείο συνοχής συνδέει την περίοδο στην οποία ανήκει (δεύτερη) με την προηγούμενη (πρώτη), αφού αντικαθιστά το περιεχόμενο εκείνης συμπυκνώνοντας σε μια λέξη το φαινόμενο της ύπαρξης στερεοτύπων και προκαταλήψεων απέναντι σε γυναίκες, είτε όταν αυτές εισέρχονται σε έναν χώρο εργασίας είτε όταν έχουν ξεχωρίσει μέσα σε αυτόν. Η ομιλήτρια μέσω της αντωνυμίας πετυχαίνει να αξιοποιήσει το προηγούμενο νόημα χωρίς να το επαναλάβει άσκοπα, αναφέροντας παράλληλα μια βασική συνέπειά του: το φαινόμενο «αυτό» για το οποίο έγινε λόγος (δηλαδή των στερεοτύπων και της προκατάληψης σε βάρος των γυναικών) «αποτρέπει πολλές (γυναίκες) από το να διεκδικήσουν αυτό που πραγματικά τους αξίζει».
- Το «βέβαια» ως συνδετική λέξη δηλώνει έμφαση και ισοδυναμεί με το «φυσικά, αδιαμφισβήτητα». Εδώ η ομιλήτρια έχει ήδη αναφέρει τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες με τη σε βάρος τους εργασιακή προκατάληψη και τον προσωπικό αγώνα που δίνουν να καταξιωθούν. Τονίζει ωστόσο με έμφαση ότι *αναμφίβολα, σε κάθε περίπτωση, είναι αυτονόητο* ότι, ανεξάρτητα από τα όποια στερεότυπα, ο καθένας κρίνεται εκ του αποτελέσματος και, εφόσον αυτό είναι καλό, κανείς δεν μπορεί να το αμφισβητήσει.

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Επιρρήματα: Δυστυχώς (1^η παράγραφος), αποθαρρυντικά (2^η παράγραφος)

Ρήμα: αναγκάζεται (1^η παράγραφος)

Επίθετα: απαρχαιωμένες (1^η παράγραφος), ελάχιστες (2^η παράγραφος)

Η παρουσία σχολίων/αξιολογικών κρίσεων εκ μέρους της ερωτώμενης είναι λογικό να συναντάται στο Κείμενο 1, αφού πρόκειται για συνέντευξη και επόμενο είναι στις ερωτήσεις που τις τίθενται να δίνει απαντήσεις που εμπεριέχουν τις προσωπικές της θέσεις επί του θέματος που κάθε φορά τίθεται.

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 30)

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ

- **Κειμενικό είδος:** ομιλία, προσχεδιασμένος προφορικός λόγος. Ο μαθητής / Η μαθήτρια εκφωνεί ομιλία φέροντας την ταυτότητα της Ελένης Βρεττού, διευθυντικού στελέχους στην Τράπεζα Πειραιώς, δηλαδή μιας επαγγελματικά καταξιωμένης γυναίκας (πομπός). Η ομιλία εκφωνείται στο πλαίσιο σχολικής εκδήλωσης την οποία προφανώς παρακολουθούν κατεξοχήν μαθητές/-τριες και καθηγητές (δέκτες). Το περιεχόμενο της ομιλίας καθορίζεται:
α) από το γενικότερο θεματικό πλαίσιο που ορίζει ο τίτλος της εκδήλωσης («*Εργαζόμενη Γυναίκα και Στερεότυπα*») και β) από τη συνέντευξη της Ελένης Βρεττού στην «*Καθημερινή*» (Κείμενο 1), από την οποία προκύπτει η πρόθεσή της να παρουσιάσει τα προβλήματα επαγγελματικής προκατάληψης που βιώνουν οι γυναίκες, αλλά ταυτόχρονα να περάσει ένα αισιόδοξο μήνυμα για τα νέα κορίτσια ως προς το επαγγελματικό τους μέλλον, δίνοντας τις απαραίτητες συμβουλές προς όλες τις κατευθύνσεις – στην προκειμένη περίπτωση προς τους μαθητές, τις μαθήτριες και τους καθηγητές (ζητούμενα, σκοπός της ομιλίας,).
- Αναμένεται η υιοθέτηση προσωπικού και οικείου ύφους. Ενδείκνυται η χρήση β' πληθυντικού ρηματικού προσώπου (*εσείς τα κορίτσια, τα αγόρια, οι καθηγητές*) αλλά και α' ρηματικού προσώπου πληθυντικού αριθμού, όταν η ομιλήτρια διατυπώνει κάποιον ισχυρισμό εκ μέρους μιας ομάδας στην οποία ανήκει και η ίδια (των γυναικών, των γονέων, των ενηλίκων, της κοινωνίας). Προβλέπεται επίσης η χρήση προτρεπτικής υποτακτικής και προστακτικής στο πλαίσιο του ευρύτερου συμβουλευτικού ύφους της ομιλίας, η διατύπωση ερωτημάτων προβληματισμού ή και ρητορικών, η επίκληση στη λογική, με επιχειρήματα, αλλά και η επίκληση στο συναίσθημα (π.χ. ενεργοποίηση της αυτοπεποίθησης και αυτοεκτίμησης των κοριτσιών).

Ενδεικτικοί άξονες της απάντησης:

Κινούμενοι/-ες μέσα στο πλαίσιο της θεματικής της σχολικής εκδήλωσης «*Εργαζόμενη Γυναίκα και Στερεότυπα*» οι μαθητές/-τριες, μιλώντας εκ μέρους της Ελένης Βρεττού, θα πρέπει να διατυπώσουν τις συμβουλές τους πάνω στον άξονα του ότι μια γυναίκα πρέπει και αξίζει να εργάζεται χωρίς να πέφτει θύμα στερεοτύπων και προκαταλήψεων λόγω του φύλου της.

- **Συμβουλές προς τα παιδιά (κορίτσια-μαθήτριες)**

- ο να θέτουν ξεκάθαρους και υψηλούς επαγγελματικούς στόχους,
- ο να πορεύονται με αυτοπεποίθηση και αυτοεκτίμηση,
- ο να διεκδικούν την ίση μεταχείριση και να απαιτούν την προστασία των δικαιωμάτων τους,
- ο να είναι εργατικές και να εμπιστεύονται το αποτέλεσμα της προσπάθειάς τους, που δύναται να νικήσει κάθε προκατάληψη.

- **Συμβουλές προς τα παιδιά (αγόρια-μαθητές)**

- ο να αγωνίζονται για την επαγγελματική τους εξέλιξη χωρίς να υποτιμούν το αντίθετο φύλο,
- ο να πορεύονται με σεβασμό προς όλους χωρίς να επιδίδονται σε αθέμιτο ανταγωνισμό,
- ο να μην κάνουν ή να μην ανέχονται να γίνεται σε βάρος μιας κοπέλας κάτι το οποίο οι ίδιοι δε θα ήθελαν ή δε θα ανέχονταν για τον εαυτό τους,
- ο να αποδέχονται την ανωτερότητα μιας γυναίκας και να την προστατεύουν, όπως θα έκαναν για τη μητέρα, την αδερφή ή τη σύντροφό τους.

- **Συμβουλές προς τους καθηγητές**

- ο να μην κάνουν διακρίσεις στην αντιμετώπιση των παιδιών στο σχολείο και να μην ανέχονται τέτοια φαινόμενα ούτε εντός ούτε και εκτός τάξης.
- ο να λειτουργήσουν στους μαθητές και στις μαθήτριές τους ως πρότυπα εργαζομένων, που σέβονται ο ένας τον άλλο ανεξαρτήτως φύλου και συνεργάζονται μεταξύ τους έχοντας τα ίδια δικαιώματα και τις ίδιες υποχρεώσεις.
- ο να τους εμφυσήσουν τις αρχές της δημοκρατίας και την αξία της αυτοεκτίμησης και του αλληλοσεβασμού,
- ο να τους δώσουν ένα μάθημα ζωής προετοιμάζοντάς τα για τον “έξω” κόσμο, όπως θα έκαναν στα δικά τους παιδιά ως γονείς.

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 20)

Στοιχείο που επιβεβαιώνει το κειμενικό είδος του ημερολογίου είναι η χρήση α’ ενικού προσώπου (Με απασχολεί πάλι... Πολλές φορές το σκέφτομαι αυτό το πράγμα»), η οποία δίνει στο κείμενο ένα έντονο εξομολογητικό τόνο. Η πρόθεση μάλιστα του συντάκτη να καταγράψει τις προσωπικές του σκέψεις, όπως του έρχονται στο νου την παρούσα στιγμή, φαίνεται και από τη χρήση οριστικής ενεστώτα (Με απασχολεί..., το περιοδικό περιμένει, οι τέσσερες σελίδες πρέπει να

γραφούν...»). Πέραν αυτών, δεδομένου ότι οι ημερολογιακές σημειώσεις αποτελούν έναν διάλογο του συντάκτη τους με τον εαυτό του, στοιχείο που «προδίδει» το είδος του κειμένου θα μπορούσε να θεωρηθεί και η διατύπωση των ερωτημάτων στο τέλος του κειμένου. «*Αν οι γραμμές που έχω γράψει έμπαιναν σε μια ευθεία γραμμή, θα έφταναν άραγε στο φεγγάρι;*», διερωτάται ο Νικηφόρος Βρεττάκος. Προφανώς το ερώτημα δεν απευθύνεται σε ένα ευρύ κοινό, αλλά στον εαυτό του.

Τη λογοτεχνική ταυτότητα του συντάκτη του κειμένου την προδίδει ίσως το γεγονός ότι, όπως ο ίδιος αναφέρει, καλείται να συνθέσει ένα κείμενο τεσσάρων σελίδων οι οποίες «*πρέπει [...] να αρέσουν στους αναγνώστες*» ενός περιοδικού «*σαν κάτι ξεχωριστό*». Αν επρόκειτο για ένα απλό δημοσιογραφικό κείμενο ή για μια έρευνα, ίσως δε θα ήταν επιβεβλημένη προδιαγραφή το «*να αρέσει*» και να είναι τόσο «*ξεχωριστό*». Από την άλλη πάλι, τη στιγμή που ο συντάκτης προβληματίζεται για τα όσα έχει να γράψει στο χαρτί του, το μυαλό του «δραπετεύει» σαν των ποιητών και ταξιδεύοντας φτάνει «*στο φεγγάρι*» και «*στη Νέα Υόρκη*». Οι οπτικές εικόνες μάλιστα που σχηματίζει νοερά με τη φαντασία του, έντονα μεταφορικές –«*οι γραμμές σε μια ευθεία γραμμή*» να φτάνουν «*στο φεγγάρι*» και να μετατρέπονται σε «*νήματα*» αράχνης που μπερδεύουν στο «*δίχτυ*» τους «*μια μεγάλη πολιτεία*»– μας κάνουν να ξεχνάμε ότι διαβάζουμε ένα πεζό κείμενο και να ταξιδεύουμε μαζί με τον δημιουργό του στον μαγικό κόσμο της ποίησης.

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ο Νικηφόρος Βρεττάκος φαίνεται πως εργάζεται σε ένα περιοδικό και έχει ως υποχρέωση να συντάξει προς δημοσίευση ένα κείμενο τεσσάρων σελίδων. Πρόκειται για μια εργασία που την κάνει συστηματικά. Παρά την πρόθεσή του βέβαια να είναι συνεπής στην συνεργασία του, η έμπνευση δεν είναι κάτι εύκολο για αυτόν. Υπάρχει μάλιστα και αυτό το «*πρέπει*» που φαίνεται να τον στοιχειώνει. Οι μαθητές/-τριες αναμένεται να αναφερθούν στο πλαίσιο εργασίας του ποιητή, το οποίο προφανώς είναι πιεστικό και θέτει περιορισμούς στη φαντασία του. Ένας λογοτέχνης άλλωστε, πολύ δε περισσότερο ένας ποιητής, δε δημιουργεί, για «*να αρέσουν*» τα κείμενά του «*στους αναγνώστες σαν κάτι ξεχωριστό*», αλλά πρωτίστως για να εκφραστεί ο ίδιος μέσα από την τέχνη του. Υπ' αυτήν την έννοια ο ποιητής θα μπορούσε να νιώθει καταπιεσμένος και να φέρνει σε πέρας την εργασία του διεκπεραιωτικά, χωρίς να δίνει το 100% των δυνατοτήτων του, αναζητώντας την ευκαιρία να δραπετεύσει με τους στίχους του σε μια «*Νέα Υόρκη*» ή και «*στο φεγγάρι*».

Κείμενο 1

Τα Μεγάλα Δεδομένα σε παρακολουθούν

Το παρακάτω κείμενο αποτελεί διασκευασμένο απόσπασμα από το βιβλίο του Yuval Noah Harari «21 μαθήματα για τον 21ο αιώνα» (μετάφραση Μ. Λαλιώτη, Εκδόσεις Αλεξάνδρεια, 2018)

Η λέξη «τηλεόραση» συντίθεται από τα αρχαιοελληνικά «τηλε-» και «ορώ». Επινοήθηκε αρχικά σαν μια συσκευή που μας επιτρέπει να βλέπουμε κάτι από μακριά. Σύντομα όμως μπορεί να μας επιτρέπει να μας βλέπουν από μακριά. Όπως το οραματίστηκε ο Τζορτζ Όργουελ στο «1984», η τηλεόραση μπορεί να μας παρακολουθεί καθώς την παρακολουθούμε. Όταν θα έχουμε δει πια όλη τη φιλμογραφία του Ταραντίνο, εμείς μπορεί να έχουμε ξεχάσει τα πιο πολλά πράγματα. Όμως, το Netflix¹ και το Amazon² ή όποιος άλλος διαθέτει τον αλγόριθμο³ της τηλεόρασης, θα ξέρουν τον τύπο της προσωπικότητάς μας και τον τρόπο να πατάνε τα συναισθηματικά μας κουμπιά. Τα δεδομένα αυτά θα επιτρέπουν στο Netflix και το Amazon να επιλέγουν ταινίες για εμάς με απίστευτη ακρίβεια, αλλά θα μπορούσαν επίσης να τους επιτρέπουν να παίρνουν για λογαριασμό μας τις πιο σημαντικές αποφάσεις της ζωής μας - όπως τι να σπουδάσουμε, πού να δουλέψουμε και ποιον θα παντρευτούμε. [...]

Καθώς οι επιστήμονες κατανοούν καλύτερα τον τρόπο με τον οποίο παίρνουν αποφάσεις οι άνθρωποι, ο πειρασμός να βασιζόμαστε στους αλγόριθμους μάλλον θα αυξάνεται. Η αποκωδικοποίηση του ανθρώπινου τρόπου λήψης αποφάσεων δεν θα κάνει απλώς πιο αξιόπιστους τους αλγόριθμους Μεγάλων Δεδομένων, θα κάνει συγχρόνως και τα ανθρώπινα συναισθήματα λιγότερο αξιόπιστα. Καθώς οι κυβερνήσεις και οι εταιρείες θα καταφέρνουν να χακάρουν⁴ το ανθρώπινο λειτουργικό σύστημα, θα βρεθούμε εκτεθειμένοι σε κύματα χειραγώγησης, διαφήμισης και προπαγάνδας τεράστιας ακρίβειας. Η χειραγώγηση των απόψεων και των συναισθημάτων μας μπορεί να γίνει τόσο εύκολη, που θα αναγκαστούμε να βασιζόμαστε σε αλγόριθμους με τον ίδιο τρόπο που όταν ένας πιλότος

¹ συνδρομητική υπηρεσία τα μέλη της οποίας έχουν τη δυνατότητα να παρακολουθούν τηλεοπτικές εκπομπές, ταινίες και σειρές μέσω μιας συσκευής με σύνδεση στο διαδίκτυο.

² εταιρεία ηλεκτρονικού εμπορίου η οποία παρέχει και συνδρομητικές υπηρεσίες.

³ σύνολο κανόνων που εφαρμόζονται για την επίλυση ενός προβλήματος.

⁴ κατορθώνω να έχω με παράνομο τρόπο πρόσβαση σε υπολογιστικό σύστημα ή διαδικτυακό τόπο, με σκοπό το προσωπικό όφελος ή την πρόκληση καταστροφών σε αρχεία ή προγράμματα.

παθαίνει κρίση ιλίγγου πρέπει να αγνοήσει τις αισθήσεις του και να βασιστεί απόλυτα στα μηχανικά όργανα που διαθέτει.

Σε κάποιες χώρες και σε κάποιες περιπτώσεις, οι άνθρωποι μπορεί να μην έχουν καν την επιλογή και να είναι αναγκασμένοι να υπακούν στις εντολές των αλγορίθμων Μεγάλων Δεδομένων. Ωστόσο, ακόμα και στις ελεύθερες - υποτίθεται - κοινωνίες, οι αλγόριθμοι μπορεί να πάρουν την εξουσία επειδή θα μάθουμε από την εμπειρία μας να τους εμπιστευόμαστε σε ολοένα και περισσότερα ζητήματα και θα χάσουμε σταδιακά την ικανότητα να αποφασίζουμε μόνοι μας. Σκεφτείτε απλώς ότι μέσα σε δυο μόλις δεκαετίες δισεκατομμύρια άνθρωποι έφτασαν να εμπιστεύονται τον αλγόριθμο αναζήτησης του Google σε μια από τις σημαντικότερες εργασίες που υπάρχουν: την αναζήτηση σχετικών και αξιόπιστων πληροφοριών. Δεν ψάχνουμε πια για πληροφορίες. Αντίθετα, γκουγκλάρουμε. Και καθώς βασιζόμαστε όλο και περισσότερο στο Google για να βρούμε τις απαντήσεις που θέλουμε, η ικανότητά μας να αναζητούμε οι ίδιοι πληροφορίες μειώνεται. Ήδη σήμερα η «αλήθεια» ορίζεται από τα κορυφαία αποτελέσματα μιας αναζήτησης στο Google.

Κείμενο 2

Το δίκτυ

Το τραγούδι του Νίκου Γκάτσου μελοποιήθηκε από τον Σταύρο Ξαρχάκο και κυκλοφόρησε στο άλμπουμ «Ρεμπέτικο» το 1983.

Κάθε φορά που ανοίγεις δρόμο στη ζωή
μην περιμένεις να σε βρει το μεσονύχτι,
έχε τα μάτια σου ανοιχτά βράδυ πρωί
γιατί μπροστά σου πάντα απλώνεται ένα δίκτυ.

Αν κάποτε στα βρόχια⁵ του πιαστείς
κανείς δε θα μπορέσει να σε βγάλει,
μονάχος βρες την άκρη της κλωστής
κι αν είσαι τυχερός ξεκίνα πάλι.

⁵ Θηλιά που χρησιμοποιείται ως παγίδα για τη σύλληψη πτηνών ή μικρών ζώων

Αυτό το δίχτυ έχει ονόματα βαριά
που 'ναι γραμμένα σ' εφτασφράγιστο κιτάπι⁶,
άλλοι το λεν του κάτω κόσμου πονηριά
κι άλλοι το λεν της πρώτης άνοιξης αγάπη.

Αν κάποτε στα βρόχια του πιαστείς
κανείς δε θα μπορέσει να σε βγάλει,
μονάχος βρες την άκρη της κλωστής
κι αν είσαι τυχερός ξεκίνα πάλι.

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να επιλέξεις και να μεταφέρεις στο απαντητικό σου φύλλο την ένδειξη Σωστή (Σ) ή Λανθασμένη (Λ) για καθεμία από τις παρακάτω προτάσεις του Κειμένου 1:

1. Η χρήση της τηλεόρασης δεν φαίνεται να αλλάζει.
2. Η αποκωδικοποίηση του τρόπου με τον οποίο οι άνθρωποι λαμβάνουν αποφάσεις θα οδηγήσει σε χειραγώγηση και προπαγάνδα ακριβείας.
3. Οι ανθρώπινες αισθήσεις πάντα θα θεωρούνται πιο αξιόπιστες από τους αλγορίθμους.
4. Οι άνθρωποι είτε ακούσια είτε εκούσια θα εκχωρήσουν εξουσία στους αλγορίθμους.
5. Η χρήση των μηχανών αναζήτησης θα επηρεάσει την ικανότητα λήψης αποφάσεων των ανθρώπων.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

⁶ τα κατάστιχα, τα εμπορικά ή λογιστικά βιβλία, τα βιβλία λογαριασμών και συχνά ειρωνικά οι σημειώσεις, τα χαρτιά, τα χειρόγραφα ή και τα οργανωμένα στοιχεία πληροφοριών ενός οργανισμού, μίας υπηρεσίας ή και ενός ατόμου

Στη δεύτερη παράγραφο του Κειμένου 1 ο συντάκτης επιλέγει να οργανώσει το κείμενό του με αίτιο - αποτέλεσμα και αναλογία. Να εντοπίσεις τα συγκεκριμένα σημεία στο κείμενο (μονάδες 6) και να εξηγήσεις για ποιον λόγο γίνεται η παραπάνω επιλογή (μονάδες 4).

Μονάδες 10

3ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Ποιος ρηματικός χρόνος κυριαρχεί στην παράγραφο 2 του κειμένου 1; (μονάδες 4) Να εντοπίσεις τρία παραδείγματα (μονάδες 6) και να δικαιολογήσεις την παρουσία τους, σε σχέση με την πρόθεση του συντάκτη στα συγκεκριμένα σημεία του κειμένου (μονάδες 5).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 30)

Στο σχολείο σου διοργανώνεται μια διαδικτυακή εκδήλωση με θέμα την Ψηφιακή Χειραγώγηση. Ως εκπρόσωπος των μαθητών/-τριών του σχολείου αναλαμβάνεις να γράψεις μια επιστολή (350-400 λέξεις) στον Harari, τον συντάκτη του Κειμένου 1, προκειμένου να τον προσκαλέσεις ως κεντρικό ομιλητή της εκδήλωσης. Αξιοποιώντας στοιχεία από το κείμενο 1, να αναφερθείς αρχικά στην επιστολή σου στους κινδύνους που εγκυμονεί, κατά τη γνώμη σου, η επεξεργασία των προσωπικών μας δεδομένων από τα ψηφιακά μέσα και στη συνέχεια να προτείνεις τρόπους με τους οποίους μπορεί να διαφυλαχθεί η ιδιωτικότητά μας στη σύγχρονη ψηφιακή εποχή.

Μονάδες 30

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 20)

Να εντοπίσεις το ρηματικό πρόσωπο που κυριαρχεί στο Κείμενο 2 (μονάδες 8) και να εξηγήσεις πώς η συγκεκριμένη επιλογή επηρεάζει το ύφος του κειμένου (μονάδες 12).

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Τι συμβολίζει, κατά τη γνώμη σου, το δίκτυ; Πώς προτείνει το ποιητικό υποκείμενο να αντιμετωπίσουμε το δίκτυ ή ό,τι αυτό συμβολίζει; Να τεκμηριώσεις την απάντησή σου με στοιχεία του Κειμένου 2 (μέχρι 150 λέξεις).

Μονάδες 15

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ (ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ)

Β΄ ΤΑΞΗ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΛ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

(Επισημαίνεται ότι οι απαντήσεις που προτείνονται για τα θέματα είναι ενδεικτικές. Κάθε άλλη απάντηση, κατάλληλα τεκμηριωμένη, θεωρείται αποδεκτή.)

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

α. Λ

β. Σ

γ. Λ

δ. Σ

ε. Σ

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Αίτιο - αποτέλεσμα:

«Καθώς οι επιστήμονες κατανοούν ... προπαγάνδας τεράστιας ακρίβειας.»

Το πρώτο μέρος της παραγράφου οργανώνεται με αίτιο - αποτέλεσμα, προκειμένου να αναδειχθεί η βαρύτητα της αποκωδικοποίησης του ανθρώπινου τρόπου λήψης αποφάσεων από τους αλγορίθμους (αίτιο) και οι δραματικές επιπτώσεις τις οποίες θα επιφέρει στο μέλλον (αποτελέσματα):

- ευρεία χρήση των αλγορίθμων
- μείωση της αξιοπιστίας των ανθρώπινων συναισθημάτων
- εκτεταμένη χειραγώγηση, διαφήμιση και προπαγάνδα ακριβείας

Αναλογία:

«Η χειραγώγηση των απόψεων και των συναισθημάτων μας στα μηχανικά όργανα που διαθέτει.»

Όπως ο πιλότος που παθαίνει κρίση λιγγού πρέπει να αγνοήσει τις αισθήσεις του και να βασιστεί απόλυτα στα μηχανικά όργανα που διαθέτει, έτσι και οι άνθρωποι στο μέλλον θα βασίζονται απόλυτα στους αλγορίθμους, αγνοώντας τα συναισθήματά τους.

Πρόθεση του συντάκτη είναι να βοηθήσει τον/ την αναγνώστη/-τρια να συλλάβει με απλό και παραστατικό τρόπο κάτι το οποίο προς το παρόν φαίνεται αδιανόητο, την τυφλή υπακοή των ανθρώπων στους αλγορίθμους, όπως αυτή επίκειται στο μέλλον.

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Ο κυρίαρχος ρηματικός χρόνος στην παράγραφο 2 του κειμένου 1 είναι ο μέλλοντας.

Παραδείγματα: μάλλον **θα αυξάνεται**, δεν **θα κάνει** απλώς, **θα κάνει** συγχρόνως, **θα καταφέρνουν** να χακάρουν, **θα βρεθούμε** εκτεθειμένοι, **θα αναγκαστούμε** να βασιζόμαστε σε αλγορίθμους.

Με τη χρήση του μέλλοντα δηλώνονται όλα αυτά που πρόκειται να γίνουν στο μέλλον και αναδεικνύονται με emphaticό τρόπο οι μακροπρόθεσμες δραματικές συνέπειες της χρήσης αλγορίθμων.

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 30)

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ

- **Κειμενικό είδος:** Επίσημη επιστολή (αναμένεται να ακολουθηθούν τα χαρακτηριστικά στοιχεία της επιστολής: κατάλληλη προσφώνηση, αποφώνηση κτλ.).
- **Συντάκτης:** Ο μαθητής/η μαθήτρια.
- **Αποδέκτης:** Ο συντάκτης του κειμένου 1.
- **Ύφος λόγου:** Επίσημο, λιτό (χρήση α' και γ' ρηματικού προσώπου, προσεγμένο λεξιλόγιο).

Ενδεικτικοί άξονες της απάντησης:

Κίνδυνοι επεξεργασίας των προσωπικών μας δεδομένων από τα ψηφιακά μέσα (μπορούν να αντληθούν από το Κείμενο 1):

- απώλεια ιδιωτικότητας,
- αποκωδικοποίηση ανθρώπινου τρόπου λήψεων αποφάσεων / ανθρώπινης προσωπικότητας,

- χειραγώγηση, παραπληροφόρηση, διαφήμιση και προπαγάνδα ακριβείας,
- κυριαρχία μηχανών / τεχνητής νοημοσύνης, σταδιακή απώλεια ανθρώπινης ικανότητας λήψης αποφάσεων,
- έλεγχος από όσους διαθέτουν τους αλγορίθμους επεξεργασίας των Μεγάλων Δεδομένων,
- ουσιαστική απώλεια ελευθερίας κ.ά.

Τρόποι διαφύλαξης ιδιωτικότητας στη σύγχρονη ψηφιακή εποχή:

- εκσυγχρονισμός νομοθετικού πλαισίου και λογοδοσία του τρόπου διαχείρισης των προσωπικών πληροφοριών από τις εταιρείες που παρέχουν ψηφιακές υπηρεσίες και επεξεργάζονται ψηφιακά δεδομένα,
- καλλιέργεια ψηφιακού γραμματισμού (ευαισθητοποίηση για ασφαλή χρήση διαδικτύου, συστηματική ενημέρωση για τους ψηφιακούς κινδύνους, γόνιμη και ουσιαστική ενσωμάτωση ψηφιακών μέσων στην εκπαίδευση),
- ατομική ευθύνη (υπεύθυνη χρήση ψηφιακών μέσων, προστασία προσωπικών δεδομένων, κατανόηση τρόπου επεξεργασίας προσωπικών προτιμήσεων π.χ. χρήση τοποθεσίας, λειτουργία cookies κ.ά.).

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 20)

Στο συγκεκριμένο τραγούδι κυριαρχεί το δεύτερο ενικό πρόσωπο (*ανοίγεις, μην περιμένεις, έχε κ.ά.*). Το ποιητικό υποκείμενο είτε ανοίγει έναν νοητό διάλογο με τον δέκτη είτε απευθύνεται στον ίδιο του τον εαυτό, εκφράζοντας μια διάθεση εξομολόγησης ή αναστοχασμού και δημιουργώντας κλίμα οικειότητας. Η χρήση του συγκεκριμένου προσώπου σε συνδυασμό με τη χρήση υποτακτικής και προστακτικής έγκλισης (*μην περιμένεις, έχε, βρες, ξεκίνα*) προσδίδει στο τραγούδι συμβουλευτικό, παραινετικό, διδακτικό τόνο, ίσως και προστακτικό.

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Οποιαδήποτε άποψη διατυπωθεί από τους / τις μαθητές /-τριες θεωρείται αποδεκτή, εφόσον μπορεί να συσχετιστεί/ τεκμηριωθεί με στοιχεία/ χωρία του κειμένου, χωρίς να δίνεται με τρόπο αυθαίρετο.

Ενδεικτικοί άξονες της απάντησης:

- το δίκτυο θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι συμβολίζει όλες τις παγίδες που μπορεί να συναντήσει ένας άνθρωπος στη ζωή, π.χ. ερωτική απογοήτευση, δόλιες συμπεριφορές, κ.ά. (*άλλοι το λεν του κάτω κόσμου πονηριά / κι άλλοι το λεν της πρώτης άνοιξης αγάπη.*)

- το ποιητικό υποκείμενο συμβουλεύει:

- να είμαστε προνοητικοί και προσεκτικοί (*μην περιμένεις να σε βρει το μεσονύχτι*),
- να είμαστε σε διαρκή επαγρύπνηση (*έχε τα μάτια σου ανοιχτά βράδυ πρωί*),
- να βασιζόμαστε στις δικές μας δυνάμεις (*κανείς δε θα μπορέσει να σε βγάλει, / μονάχος θρες την άκρη της κλωστής*),
- να μην εγκαταλείπουμε τον αγώνα και την πίστη μας στη ζωή (*κι αν είσαι τυχερός ξεκίνα πάλι.*) κ.ά.